

UNDERDÅNIGT UTLÅTANDE

MED

FÖRSLAG

ANGÅENDE

INDRAGNING AV FÖRSTE KONTROLLÖRSBEFATT-
NINGARNA VID RÅSOCKERFABRIKERNA

SAMT OM

BEREDANDE AV MERA STADIGVARANDE ANSTÄLLNING
ÅT VISSA KONTROLLÖRER VID SOCKERTILL-
VERKNINGEN M. M.

AVGIVET DEN 6 DECEMBER 1918

AV

KUNGL. KONTROLLSTYRELSEN

STOCKHOLM 1919

ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

TILL KONUNGEN.

Med anledning av en inom riksdagen väckt motion (1917 II: 26) har riksdagen i skrivelse (nr 259) den 13 juni 1917 anhållit, att genom Kungl. Maj:ts försorg utredning måtte verkställas och, där utredningen därtill föranledde, förslag för riksdagen framläggas:

1) angående inskränkning av antalet förste kontrollörer vid sockertillverkningen; samt

2) angående beredande av mera stadigvarande anställning åt sådana kontrollörer vid sockertillverkningen, som vore äldre i tjänst eller vore för sin utkomst helt beroende av sitt arbete vid sockerkontrollen.

Genom nådig remiss den 25 juni 1917 har Kungl. Maj:t anbefallt kontrollstyrelsen att verkställa den i riksdagens berörda skrivelse omfördälda utredning samt inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Under den inom kontrollstyrelsen påbörjade utredningen i ämnet befunnos emellertid spörsmålen om inskränkning i antalet förste kontrollörer samt om beredande av mera stadigvarande anställning åt vissa kontrollörer så intimt sammanhänga med frågorna om förste kontrollörernas och kontrollörernas anställnings- och tjänstgöringsförhållanden i allmänhet och även i viss mån med ifrågavarande tjänstemäns avlöningsförhållanden, att den anbefallda utredningen icke skulle kunna tillfyllestgörande verkställas, med mindre jämväl nyss antydda frågor bleve utredda och förslag i anledning av utredningen av styrelsen avgäves.

På grund härav har Kungl. Maj:t enligt beslut den 5 juli 1918, efter hemställan av kontrollstyrelsen, bemyndigat styrelsen, utom annat, att såsom sakkunniga för att inom styrelsen deltaga i utredning samt avgiva förslag angående förste kontrollörernas och kontrollörernas vid sockerbeskattningen anställnings-, tjänstgörings- och avlöningsförhållanden tillkalla högst tre personer.

Jämlikt nämnda bemyndigande har kontrollstyrelsen för ändamålet tillkallat såsom sakkunniga förste kontrollören vid sockerfabriken i Landskrona F. Elander, förste kontrollören vid Tanto sockerfabrik i Stockholm H. Kihlgren samt kontrollören vid sockerfabriken i Arlov N. Fr. Nybergh.

Sedan kontrollstyrelsen med biträde av nämnda sakkunniga samt efter överläggningar med en representant för länsstyrelsen i Malmö numera slutfört den avsedda utredningen, får kontrollstyrelsen härigenom framlägga utredningens resultat ävensom avgiva de förslag, vartill styrelsen funnit anledning föreligga.

I det följande komma att under särskilda punkter behandlas de båda huvudfrågor, som närmast utgöra föremål för den begärda utredningen, nämligen spörsmålen om en inskränkning av antalet förste kontrollörer vid sockertillverkningen och om beredande av en fastare anställ-

ning åt vissa kontrollörer vid nämnda tillverkning. I sammanhang med den senare frågan ämnar styrelsen jämväl taga ställning till, bland annat, väckt förslag att från länsstyrelserna till kontrollstyrelsen överflytta befogenheten att utse kontrollörer och tillsyningsmän vid ifrågasvarande tillverkning. Därpå skall redogöras för erforderliga ändringar i avseende å kontrollpersonalens avlöningsförhållanden m. m., varefter styrelsen ämnar behandla en uppkommen fråga om beredande av understöd till ur tjänst avgången kontrollpersonal. Slutligen skall styrelsen framlägga de förslag till författningsändringar, som anses av förhållandena påkallade.

I. Inskränkning av antalet första kontrollörer vid sockertillverkningen.

Innan kontrollstyrelsen närmare ingår på frågan om inskränkning av antalet förste kontrollörer vid sockertillverkningen, har styrelsen ansett lämpligt att lämna en redogörelse för ej mindre det väsentligaste av de i avseende å ifrågasvarande befattningshavare nu gällande författningsbestämmelserna än även det sätt, varpå kontrollarbetet vid sockerfabrikerna är ordnat.

Förste kontrollörsbefattningarna tillskapades samtidigt med konsumtionsskattesystemets införande i vårt land. Dessförinnan hade kontrollen vid vitbetssockertillverkningen utövats av kontrollörer (enligt 1873 och 1882 års författningar i ämnet benämnda »uppsyningsmän») under tillsyn av överkontrollörer. Förordningen om beskattning av socker den 2 juni 1905 — enligt vilken förordning, i likhet med vad närmast förut varit fallet, överinseendet över kontrollen skulle utövas av chefen för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå och tillsynen över den vid fabrikerna anställda kontrollpersonalen anförtros åt de överkontrollörer, som tjänstgjorde vid kontrollen över brännvins- och maldryckstillverkningen — föreskrev emellertid, att för den omedelbara tillsynen vid varje fabrik skulle anställas en förste kontrollör och till hans biträde nödigt antal kontrollörer.

*Förste
kontrollörs-
befattningar-
nas tillkomst.*

I sammanhang med den år 1907 beslutade omorganisationen av kontrollen vid brännvins- och maldryckstillverkningen genomfördes sedermera beträffande sockerkontrollen den förändringen, att de tjänsteåligganden vid sockerfabrikerna, som ditills ålegat överkontrollörerna, överlämnades åt förste kontrollörerna under särskild inspektion av en utav den centrala kontrollmyndighetens tjänstemän.

*Gällande
bestämmelser
angående
förste kon-
trollörerna.*

Förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker och ordningsstadgan den 23 juli 1908 rörande sockerbeskattningen, sådana dessa författningar lyda enligt sedermera däri beslutade ändringar, innehålla beträffande förste kontrollörerna huvudsakligen följande.

Förste kontrollör utses av kontrollstyrelsen, vilken myndighet även har att inkalla honom till tjänstgöring och bestämma den fabrik, över vilken han skall öva tillsyn (förordningen 25 §, ordningsstadgan 26 §).

Sökande till befattning såsom förste kontrollör skall, såvida han ej förut tjänstgjort i nämnda egenskap, vid ansökningen föga dels betyg över avlagd mogenhetsexamen eller examen från tekniskt läroverk, dels ock intyg därom, att han äger tillräckliga insikter i verkställandet av analyser å socker, sirap och melass samt nödig kunskap i gällande författningar och föreskrifter rörande beskattningen av socker och tillsynen däröver (ordningsstadgan 26 §).

Förste kontrollör åligger:

att minst sex timmar varje dygn vara i fabriken närvarande och delta i kontrollgöromålen,

att för varje dygn i dagboken anteckna, vilka tider han tjänstgjort,

att, då han avlägsnar sig från fabriken, där lämna underrättelse, var han kan träffas,

att hava tillsynen över de vid fabriken anställda kontrollörer och mellan dem fördela tjänstgöringen,

att med ordning och noggrannhet föra föreskrivna journaler och längder,

att i mån av behov anbringa kronans lås dels för alla öppningar, som ej äro ständigt bevakade eller försedda med gallerverk, dels ock för de i 1 § 3 mom. av ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen omförmälda bryggor och ledningar, då de ej användas, ävensom verkställa försegling eller plombering av befintliga reservutgångar,

att omsorgsfullt förvara nycklarna till lås, som sålunda anbringas eller som användas vid tillstängning av de inom eller utom fabriken befintliga magasin för socker,

att jämväl i övrigt omhändervärd och vid behov till kontrollörerna utlämna de för fabriken avsedda kontrolleffekter, ävensom att förvara alla kontrollen rörande handlingar,

att å sirap och melass, som skall från fabriken utlämnas, verkställa undersökning för bestämmande av dess sockerhalt,

att kvittera förpassningar å obeskattat socker, som till fabriken ankommer från annan fabrik, allmänt sockernederlag eller tullkammare,

att utfärda förpassningar å obeskattat socker, som från fabriken

utlämnas för transport till annan fabrik, allmänt sockernederlag eller tullkammare,

att övervaka, att allt socker, som ej utföres från fabriken, upplägges under kronans lås, samt

att tillse, att de för kontrollen i övrigt givna stadganden städe iakttagas (ordningsstadgan 8 §).

Vidare tillkommer det förste kontrollör att, i den mån och till det antal sådant erfordras, inkalla kontrollörer att tjänstgöra tillsvidare. Då så oundgängligen erfordras, äger han dessutom att till tillfällig tjänstgöring inkalla nödigt antal kontrollörer. Förste kontrollör är dock härutinnan bunden så tillvida, att utan kontrollstyrelsens medgivande icke må i något fall samtidigt vara till tjänstgöring inkallade vid fristående råsockerfabrik flera än fyra kontrollörer för tjänstgöring tillsvidare och två kontrollörer för tillfällig tjänstgöring eller vid raffinaderi flera än tio kontrollörer. Förste kontrollör äger att bevilja kontrollör tjänstledighet samt, med viss inskränkning, förordna vikarie. Även då kontrollör av förfall är hindrad att fullgöra sin befattning, äger förste kontrollör, där han så finner nödigt, inkalla annan kontrollör (ordningsstadgan 29 §).

Då tillverkare gjort anmälan om arbetets avslutande, skall förste kontrollören återkallas ur tjänstgöring. Vid råsockerfabrik, som ej är förenad med raffinaderi, skall då tillsynen överlämnas åt en av Kungl. Maj:ts befallningshavande utsedd tillsyningsman (förordningen 25 § 6 mom.).

Ersättning till förste kontrollör utgår i form av dagarvode under tjänstetiden med tolv kronor. Om resa förekommer, erhåller han dessutom reseersättning med femton kronor för varje gång, han inträder i tjänstgöring eller förflyttas från en till annan fabrik. Förordnas förste kontrollör att verkställa förrättning under tid, då han ej är inkallad till tjänstgöring, erhåller han dels dagarvode med tolv kronor, dels ock reseersättning enligt fjärde klassen i gällande resereglemente (förordningen 25 § 4 mom.).

Angående kontrollarbetet vid sockerfabrikerna må anföras följande. Kontrollarbetet vid ett raffinaderi omfattar

- 1) kontrollräkning av till fabriken ankommande socker,
- 2) kontrollerande av utlämningen till fritt bruk,
- 3) bevakning, att ej något socker obehörigen utföres ur fabriken,
- 4) kontroll av invägningen av socker i lådor och säckar inom fabriken.

*Kontroll-
arbetet vid
sockerfabri-
kerna.*

Vikten av lösa toppar antecknas i samband med utlämningen till fritt bruk. All utlämning verkställs av en eller flera s. k. utlämningskontrollörer. Dessa skola i sina anteckningsböcker införa antalet kolli och nettovikten å det till fritt bruk utlämnade sockret. Dessa anteckningsböcker, vilka innehålla primäruppgifterna rörande utlämningen för dagen, kontrolleras nu på flera sätt och av olika personer i avsikt att erhålla full visshet, att de blivit rätt förda.

Den förberedande kontrollen, varvid granskas, att varje post utlämnat socker är rätt utförd och att summeringarna äro riktiga, utföres av annan härtill lämplig kontrollör än den, som fört böckerna.

Sedan anteckningsböckerna undergått denna första granskning, genomses de ånyo av förste kontrollören, vilken slutligen jämför, huruvida sammanlagda beloppet av de olika böckernas summor överensstämmer med fabriken för dagen avlämnade anmälningssedel, å vilken finnes kvitterad den mängd socker, tillverkaren mottagit till fritt bruk.

Vad härefter vidkommer råsockerfabrikerna, består kontrollarbetet vid dessa i kontrollerande av invägning av råsocker samt dettas inläggning på och uttagning från magasin. Invägningen och inläggningen (magasineringen) kan vid fabriker, där magasinet är sammanbyggt med fabriken, övervakas av en och samma kontrollör, men denne är då bunden vid sockerloftet, där invägningen sker, och kan sålunda, med undantag av kortare besök i det närliggande maskinrummet, ej ägna fabriken i övrigt eller fabriksområdet någon tillsyn. Vid utlastningen är förhållandet detsamma.

Kontrollstyrelsen övergår nu till frågan om en inskränkning av antalet förste kontrollörer och vill då till en början erinra, hurusom detta spörsmål redan vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning.

*Riksdagens
behandling av
frågan om in-
skränkning av
antalet förste
kontrollörer
m. m.*

Motion vid
1912 års
riksdag.

År 1912 väckte två ledamöter av riksdagens andra kammare en motion (nr 152), däri hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån en inskränkning av de vid sockerbeskattningen anställda förste kontrollörernas antal skulle kunna ske i syfte att minska omkostnaderna för kontrollen vid nämnda beskattning, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

I motiveringen till nämnda motion förklarade motionärerna det kunna ifrågasättas, huruvida den år 1907 genomförda omorganisationen beträffande kontrollen över tillverkningsbeskattningen i riket i alla av-

seenden varit ägnad att åstadkomma en kontroll, som på samma gång den gjorts tillräckligt effektiv att kunna tillgodose statens berättigade intressen, å andra sidan icke blivit dyrare, än som vore nödigt. Sålunda syntes det, enligt motionärernas förmenande, vara alldeles överflödigt att anställa en förste kontrollör vid varje sockerfabrik. Vid råsockerfabrikerna, vilka vore i verksamhet endast 2 å 3 månader under året, hade en förste kontrollör så liten sysselsättning, att det måste betraktas såsom ett slöseri med statens medel att avlöna en dylik tjänsteman vid varje sådan fabrik.

»En avsevärd besparing — fortsatte motionärerna — skulle här kunna göras, om tillsynen över kontrollen vid dessa fabriker antingen uppdrogs åt förste kontrollörerna vid närliggande raffinaderier, eller ock så, att flera inom ett begränsat område liggande råsockerfabriker hade en gemensam förste kontrollör, vilken genom att under tillverknings tiden regelbundet besöka de olika fabrikerna hade att övervaka den nödiga kontrollen vid desamma. Enligt vårt förmenande skulle en dylik anordning med lätthet kunna genomföras åtminstone i Skåne med dess goda kommunikationsförhållanden, och som bekant, äro de flesta av våra sockerfabriker belägna i denna provins.

Vid raffinaderierna brukar förste kontrollören antaga en av kontrollörerna som sin assistent, vilken har att jämföra kontrollörernas dagliga uppgifter över utlämnat socker med fabriken uppgifter, och om de överensstämja, vilket i regeln är fallet, införas de av förste kontrollören i härför avsedda rubriker i kontrolljournalen.

Införandet av dessa uppgifter kräver en tid av 10 å 20 minuter dagligen. Dessutom har förste kontrollören att vid månadens slut uppgöra och till kontrollstyrelsen insända ett sammandrag av nämnda uppgifter, vilket arbete torde taga en tid av 1 å 2 timmar. Det torde väl med skäl kunna ifrågasättas, huruvida ej detta obetydliga och enkla arbete i stället skulle kunna utföras av de tjänstgörande kontrollörerna, vilket var förhållandet under den tid beskattningen beräknades efter mängden av avverkade betor och då kontrollen var lika viktig och makt-påliggande som nu.

Genom en dylik anordning skulle man med så mycket större lätthet kunna genomföra den inskränkning i förste kontrollörernas antal, vi med denna motion åsyftat, och varigenom betydande besparingar i kontrollomkostnaderna skulle kunna göras.»

Motionen hänvisades till bevillningsutskottet, vilket uti avgivet betänkande (nr 19) i ämnet anförde följande:

Indragning av förste kontrollörsbefattn. m. m.

Bevillnings-
utskottet
1912.

»Om ifrågavarande tjänstemäns åligganden stadgas huvudsakligen i 8 § ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen den 23 juli 1908, där det bland annat föreskrives, att förste kontrollör skall minst sex timmar varje dygn vara i fabriken närvarande och deltaga i kontrollgöromålen.

Motionärernas tanke, att en och samma förste kontrollör skulle kunna i vissa fall utöva kontrollen vid två eller flera sockerfabriker, förutsätter därför, antingen att en inskränkning i nämnda minimitid är möjlig, eller ock att i förste kontrollörs frånvaro från endera platsen någon av kontrollörerna får utöva dennes befogenhet helt eller delvis. Kontrollstyrelsen, som avgivit infordrat utlåtande över motionen, har beträffande frågan, huruvida den stadgade minimitiden faktiskt behöver användas, för att förste kontrollör utan biträde av medhjälpare skall kunna under nuvarande förhållanden förrätta sina åligganden, framhållit, att förste kontrollören skall övervaka och ansvara för kontrollen vid raffinaderiet, respektive råsockerfabriken, och att han ingalunda är fri från detta ansvar genom en sex timmars vistelse vid fabriken. Den förändring med avseende å den lokala kontrollen vid sockerfabrikerna, som inträdde den 1 september 1908 och som innefattade, att den av överkontrollörerna dittills utövade befattningen med sockerkontrollen upphörde och i vissa avseenden överflyttades på förste kontrollören, har givetvis medfört, att dennes åligganden vid fabriken blivit av annan omfattning och betydelse. Å ena sidan intager förste kontrollören gentemot fabriksledningen en mera självständig ställning och är ofta nödsakad att utan att kunna åtsporja någon överordnad vidtaga erforderliga dispositioner. Å andra sidan är han såsom förman för kontrollpersonalen vid sockerfabriken närmast ansvarig för kontrollens effektivitet och kan ju vänta att när som helst under dagens lopp bliva rådfrågad av kontrollörerna. Allt detta gäller såväl raffinaderi som råsockerbruk. Man torde således ej kunna bestämma någon viss daglig arbetstid, som skulle vara erforderlig för utförande av en förste kontrollörs åliggande. Gäller frågan själva expeditionsgöromålen, torde dessa vid ett raffinaderi kräva i allmänhet två timmar och vid en råsockerfabrik omkring en halv timme, men härvid är då att märka, att dessa expeditionsgöromål ej alltid låta utföra sig i ett sammanhang, utan kan tillverkaren, både vid raffinaderier och råsockerfabriker, när som helst under dagens lopp komma med begäran att få en förpassningsinläga eller dylikt behandlad.

En sammanslagning i kontrollavseende, sådan motionärerna åsyfta, finner utskottet, i likhet med vad kontrollstyrelsen jämväl erinrat, redan

med hänsyn till göromålsens omfattning icke vara möjlig mellan en råsockerfabrik å ena samt ett raffinaderi å andra sidan. Även två eller flera råsockerfabrikers sammanförande under gemensam förste kontrollör synes ej kunna utau vidare äga rum. En sådan åtgärd förutsätter nämligen, såsom redan antytts, med nödvändighet anställande vid varje fabrik av någon av kontrollörerna som ställföreträdare för förste kontrollören. I huvudsak måste dock enligt sakens natur denne alltfört själv bestrida sina åligganden vid varje fabrik, och är en sammanslagning alltså genomförbar blott, där kommunikationerna tillåta förste kontrollören att varje dygn vara under erforderlig tid tillstädes å varje särskild plats, utan att tjänstgöringstiden obilligt utsträcket. Kontrollstyrelsen har emellertid ej funnit kommunikationsförhållandena i något dylikt fall medgiva ifrågasatt sammanslagning. Utskottet har från sakkunnigt håll förskaffat sig detaljerad utredning i kommunikationshänseende rörande några till äventyrs tänkbara fall av sammanslagning. Denna utredning ger vid handen, att strängt taget blott i två fall motionärernas tanke är praktisk utförbar, nämligen beträffande dels råsockerfabrikerna i Stafanstorps och Svedala, dels råsockerfabrikerna i Hököpings och Trälleborg. Avståndet är i båda fallen 17 kilometer på järnväg, och kostnaden för resa fram och åter 2 kronor 4 öre. Tåglägenheterna äro jämförelsevis goda, och varje resa tager inemot två timmar i anspråk. Den besparing, som vunnes genom indragning i anförda fall av två förste kontrollörer, bleve dock i verkligheten skäligen ringa. Med en antagen tjänstgöringstid av nittio dagar utgör deras sammanlagda avlöning efter 12 kronor om dagen 2,160 kronor för år. Härifrån har man dock att avräkna dels den höjning i avlöningen åt de två återstående förste kontrollörerna, som skulle betingas av deras ökade arbete samt resorna mellan fabrikerna och eventuella kostnader för kost och logis å den plats, där de ej vore bosatta, allt tillsammans ej gärna understigande 6 kronor om dagen för vardera, vilket gör tillhopa 1,080 kronor om året, dels ock skäligen tillägg i avlöningen åt förste kontrollörens ställföreträdare bland kontrollörerna.

Även om i ytterligare något fall dylik indragning skulle kunna ifrågakomma, synes det alltså tydligt, att statens vinst av den föreslagna förändringen ej komme att bliva nämnvärd och i varje fall ej stå i rimligt förhållande till risken av mindre verksam kontroll i följd därav.

I detta sammanhang vill utskottet också erinra därom, att riksdagen 1907 vid prövning av ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag om sådan omläggning av kontrollen över brännvinstillverkningen, att kontrollör skulle kunna utöva tillsyn över mera än ett bränneri, med avslag

därå, funnit böra såsom grundprincip uppställas främst fordran på en effektiv kontroll och i andra rummet hänsyn till vinnande av besparing. (Riksdagens skrivelse nr 220 sid. 2).»

Med återopande av vad sålunda anförts och under uttalande att utskottet vore förvissat därom, att vederbörande i så måtto iakttoget behörig sparsamhet på förevarande område, att ej flera kontrollörer förordnades, än som med effektiv tillämpning av bestämmelserna angående förste kontrollörs åligganden befundes erforderliga för utövande av fullt verksam kontroll, hemställde utskottet, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vad utskottet sålunda hemställt bifölls av riksdagen.

Riksdagen
1912.

Motion vid
1913 års
riksdag.

Vid 1913 års riksdag väcktes emellertid en ny motion (nr 131 i andra kammaren) i samma fråga. Under erinran om kontrollstyrelsens år 1912 avgivna utlåtande, anförde motionären, att styrelsen däri visserligen medgivit, att själva expeditionsgöromålen för en förste kontrollör vid en råsockerfabrik endast krävde en halv timme varje dag, men att styrelsen på samma gång framhållit en del andra uppgifter och göromål, som skulle åligga förste kontrollören och som motiverade bibehållandet av dessa tjänstebefattningar i samma utsträckning som förut.

Vad kontrollstyrelsen i detta avseende framhållit — yttrade motionären — kunde möjligen äga sin tillämpning beträffande de vid raffinaderierna anställda förste kontrollörerna, vid vilka fabriker den egentliga beskattningen ägde rum, men torde i fråga om dessa tjänstemäns göromål vid råsockerfabrikerna vara åtskilligt överdrivet och vilseledande.

Motionären förklarade sig hysa den uppfattningen, att de vid råsockerfabrikerna anställda förste kontrollörernas göromål vore så obetydliga, att de utan minsta olägenhet kunde till största delen överflyttas på och fördelas mellan de vid fabriken tjänstgörande kontrollörerna, liksom förhållandet varit, innan den nuvarande beskattningsformen införts, samt att det vore tillräckligt att anställa en eller ett par överkontrollörer eller inspektörer, som hade att under pågående kampanj övervaka och leda kontrollgöromålen vid råsockerfabrikerna. Särskilt inom Malmöhus län, där de flesta fabrikerna av detta slag vore belägna, skulle en dylik anordning med lätthet kunna genomföras och därigenom även betydande besparingar i kontrollkostnaderna vinnas.

Motionen slutade med en hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta utreda, på vad sätt en inskränkning av de vid sockerbeskattningen i riket anställda

förste kontrollörernas antal skulle kunna ske, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Jämväl över denna motion inhämtades kontrollstyrelsens utlåtande. Gentemot motionärens uppfattning angående möjligheten att utan olägenhet indraga vissa förste kontrollörsbefattningar förklarade styrelsen sig »med det ansvar som åligger styrelsen att utöva överinseendet över kontrollen» lika bestämt hävda sin motsatta ståndpunkt, och hänvisade styrelsen därvid till sitt år 1912 avgivna yttrande i frågan, varjämte styrelsen vidare anförde följande:

Kontrollstyrelsen 1913.

»Gentemot motionärens hänvisning på kontrollens anordning, innan den nuvarande beskattningsformen infördes, torde vara tillräckligt att erinra, att nu gällande beskattningsform givetvis kräver en vida mer komplicerad kontroll än vid en materialbeskattning. Det enkla faktum att kostnaden för sockerkontrollen, som för år 1907 uppgick till 340,000 kronor, för år 1911 uppgick till 312,000 kan ju för övrigt ej anses vittna om något slöseri med statens medel. Under mellanliggande tid har likväl en sockerfabrik tillkommit. Om det av kontrollstyrelsen föreskrivna kontrollsystemet kunnat medföra en dylik minskning i kostnaden utan att kontrollens effektivitet vedervågats, ligger däri ej någon anledning att mot styrelsens bestridande, för att ytterligare nedpressa utgifterna, på en så viktig punkt, som nu ifrågasatts, försvaga övervakandet av sockerfabrikerna. Kontrollstyrelsen skall för sin del ej underlåta att efter vidare vunnen erfarenhet vidtaga alla de modifikationer i kontrollförfarandet, som kunna finnas lämpliga samt ägnade att medföra besparing. Styrelsen måste emellertid alltjämt beteckna den nu ifrågasatta indragningen av förste kontrollörsbefattningar vid råsockerfabrikerna såsom ej tillräcklig.»

Uti sitt i anledning av motionen avgivna betänkande (nr 47) hemställde bevillningsutskottet, att densamma icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Denna hemställan motiverades därmed, att emot vad från den högsta kontrollmyndighetens sida framhållits motionären icke kunde anses hava förebragt skäl, som borde föranleda riksdagen att frånträda sin år 1912 intagna ståndpunkt i frågan.

Bevillningsutskottet 1913.

I enlighet härmed blev motionen av riksdagen avslagen.

Riksdagen 1913.

År 1917 återupptogs frågan inom riksdagen, denna gång i samband med en framställning om ändrade villkor för sockerkontrollörerna. I en inom andra kammaren väckt motion (nr 26) yttrades, att ett av de mest vägande motiven emot förberörda år 1912 väckta motion, varit, att kontrollörerna icke intoge den självständiga ställning, att kontrollen

Motion vid 1917 Års riksdag.

vid råsockerfabrikerna kunde anförtros åt dessa tjänstemän, såvida de icke dagligen och stundligen övervakades av förste kontrollörerna. Här-
efter fortsatte motionären:

»Kontrollstyrelsen, som särskilt anförde detta argument, synes mig därigenom ha skattat väl mycket åt den uppfattningen, att en persons pålitlighet skall mätas efter graden och avlöningen och icke efter karaktären hos den som utövar befattningen, en tankegång som egentligen är ett slag i ansiktet på alla befattningshavare i lägre tjänsteställning.

Giv dessa kontrollörer en fastare anställning och det skall säkerligen lyckas framskapa den nödiga självständighet, som erfordras för en pålitlig kontroll.

Vad som synes mig vara avgörande för bedömandet av indragningen av förste kontrollörerna vid råsockerfabrikerna är frågan, huruvida kontrollarbetet vid en råsockerfabrik är av så krävande art, att icke en person med vanlig kontrollörsutbildning kan utföra detsamma. Skulle så verkligen vara förhållandet, bortfaller ju därigenom möjligheten för den tänkta ändringen.

Emellertid synes den saken böra närmare utredas. Före den nu tillämpade beskattningsmetoden, då hela sockerskatten uttogs direkt vid råsockerfabrikerna, skötte ju, som bekant, kontrollörerna på egen hand journalerna m. m. och överkontrollören inspekterade dessa en gång i månaden. Nu när den egentliga beskattningen kontrolleras vid raffinaderierna har kontrollarbetet även vid en råsockerfabrik ansetts så krävande, att det ej kan nöjaktigt utföras utan dagligt övervakande av en förste kontrollör.

Det har meddelats mig, att flera förste kontrollörer som anstälts vid råsockerfabrikerna rekryterats från kontrollörkåren och att dessa i allmänhet icke ägt större kompetens än vad som i regeln kräves av kontrollörerna; de ha erhållit sina upphöjda befattningar genom dispens. Detta sakförhållande synes mig giva stöd för mitt antagande, att kontrollen vid råsockerfabrikerna kan ordnas på ett vida billigare sätt än det nu tillämpade utan att kontrollsäkerheten därigenom äventyras.

Vid varje råsockerfabrik finnes redan nu anställd en *tillsyningsman*, som i regeln är kontrollör; denna sköter journalen och undertecknar förpassningshandlingarna under årets nio månader. Jag kan icke förstå varför icke samma person skulle kunna utföra denna gärning även under kampanjen. Uttogs till detta uppdrag den mest erfarna kontrollören, skulle han tvivelsutan kunna tjänstgöra såsom förman för övriga kontrollörer, samtidigt som han fullgjorde sitt uppdrag såsom kontrollör. Kostnaden härför skulle kunna inskränka sig till att denna kontrollör

under kampanjen erhöle exempelvis en krona mera i dagsarvode än de övriga kontrollörerna. Genom denna anordning kunde det arvode av 12 kronor om dagen, som nu utgår till förste kontrollören, besparas statsverket.

Mot tanken att raffinaderiernas förste kontrollörer skulle med sin tjänst kunna förena ett visst övervakande av råsockerkontrollen vid andra fabriker anförde kontrollstyrelsen 1912 såsom ett bärande skäl, att kommunikationsförhållandena inom Skåne omöjliggjorde densamma; icke i något fall kunde sammanslagningen ske, försäkrade styrelsen. Dåvarande bevillningsutskott lät »sakligt» utreda, särskilt kommunikationsspörsmålet, och konstaterade, att det skulle kunna ske vid Staffanstorp—Svedala, Hököpinge och Trälleborg. Det ligger bra nära till hands att till utskottets då anförda exempel lägga Skivarp och Köpingsbro råsockerfabriker med anslutning till Ystads raffinaderier. För övrigt förefaller det var och en, som något närmare känner avstånden i Skåne och den tillgång på järnvägskommunikationer, som där finnes, att kommunikationshindren lättare i detta fall äro överkomliga än de rent obotfärdiga hindren, som då restes i vägen för ordnandet av råsockerkontrollen på antytt sätt.

Även om en inspektionsresa skulle föranleda, att raffinaderiets förste kontrollör för en dag skulle vara borta från raffinaderiet, bör väl den saken utan olägenhet kunna ordnas utan åsidosättande av kontrollsäkerheten. Jag har sökt göra mig underrättad om huru det i verkligheten gestaltar sig och därvid erfarit, att förste kontrollören kunnat vara borta från sin tjänst både en och två dagar utan att någon annan ställföreträdare varit inkallad för honom. Vid sådana tillfällen har kontrollören i huvudvakten skött förste kontrollörens åligganden. Kan denna anordning träffas då förste kontrollör av sjukdom eller annan anledning utebliver från sin tjänst, bör det kunna ske även om bemälda tjänsteman fullgör ett tjänsteuppdrag å annan ort. Denna sak kan så mycket lättare ordnas, om de äldre och mera meriterade kontrollörerna medgäves en något fastare anställning.»

I fortsättningen av motionens motivering beröres uteslutande frågan om en dylik fastare anställning. Härtill får kontrollstyrelsen tillfälle att återkomma i det följande. I motionen, såvitt den avser det nu föreliggande spörsmålet, hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån förste kontrollörsbefattningarna vid råsockerfabrikerna kunde in dragas.

Kontrollstyrelsen 1917.

Även över denna motion inhämtades kontrollstyrelsens yttrande. Styrelsen förklarade därvid sig icke hava något att erinra mot att den ifrågasatta utredningen företoges.

Riksdagens skrivelse 1917.

Det är nu senast omhandlade motion, som ligger till grund för riksdagens förutnämnda skrivelse, nr 259, den 13 juni 1917. I denna skrivelse har riksdagen anfört, bland annat, att, efter det den högsta kontrollmyndigheten funnit frågan om en inskränkning av antalet förste kontrollörer i varje fall förtjäna att undersökas, hade riksdagen jämväl ansett sig sakna anledning att motsätta sig en sådan undersökning, företagen utan några förutsatta direktiv beträffande vare sig sättet för eller möjligheten över huvud taget av inskränkningar i hithörande avseende. Dock ville riksdagen såsom en oeftergivlig hållpunkt för utredningen betona, att hänsyn i främsta rummet skulle tagas till fordran på effektiv kontroll och i andra rummet till vinnande av besparing.

Inskränkning av antalet förste kontrollörer.

En inskränkning av antalet förste kontrollörer vid sockertillverkningen kan tänkas ske på något av följande sätt:

1) alla förste kontrollörsbefattningar såväl vid raffinaderierna som vid råsockerbruken indragas;

2) alla dylika befattningar vid de fristående råsockerfabrikerna indragas;

3) vissa förste kontrollörstjänster göras gemensamma för två eller flera fabriker

antingen så att ett eller flera fristående råsockerbruk komma att i kontrollavseende lyda under förste kontrollören vid ett raffinaderi,

eller så att två eller flera dylika råsockerfabriker för sig erhålla en gemensam förste kontrollör.

Indragning av förste kontrollörsbefattningarna vid raffinaderierna.

1. Den första av nyssnämnda utvägar torde aldrig hava varit på allvar ifrågasatt, och i ovanberörda år 1917 väckta motion, som närmast föranlett riksdagens nu föreliggande framställning, har motionären uttryckligen inskränkt sitt förslag till att avse indragning i större eller mindre omfattning av förste kontrollörsbefattningarna vid *råsockerfabrikerna*. Under alla omständigheter anser kontrollstyrelsen, med hänsyn till beskaffenheten av det arbete, som vid *raffinaderierna* åligger förste kontrollören, och på grund av nödvändigheten att därstädes upprätthålla den mest effektiva kontroll, det vara alldeles uteslutet att tänka sig någon indragning av ifrågavarande befattningar vid dessa fabriker. Någon ytterligare utredning härom torde därför icke vara erforderlig.

2. Vad angår den andra av ovan angivna möjligheter, indragning av förste kontrollörsbefattningarna vid råsockerfabrikerna¹, har densamma, på sätt i det föregående angivits, ifrågasatts uti de vid 1913 och 1917 års riksdagar i ämnet väckta motionerna.

Ifrågavarande förslag synes vara grundat huvudsakligen eller uteslutande därpå, att genom dess förverkligande staten skulle kunna inbespara (hela eller) större delen av det dagarvode, som för närvarande utgår till förste kontrollörerna vid råsockerfabrikerna. En särskild anledning att taga förslaget under allvarligt övervägande ligger emellertid även däri, att stora svårigheter på senare tid yppat sig att erhålla tillräckligt antal kompetenta sökande till ifrågavarande förste kontrollörsbefattningar.

Enligt motionärens åsikt skulle förste kontrollörens åligganden vid råsockerfabrikerna anförtros åt någon av de därstädes tjänstgörande kontrollörerna, och borde detta uppdrag lämnas åt den »mest erfarne» kontrollören. Denne skulle enligt förslagsställarens mening tvivelsutan kunna tjänstgöra såsom förman för övriga kontrollörer samtidigt som han fullgjorde sitt uppdrag såsom kontrollör, och kostnaden härför skulle kunna inskränka sig till att denne kontrollör under kampanjen erhöle exempelvis en krona mera i dagarvode än övriga kontrollörer.

En sådan anordning synes kontrollstyrelsen mycket lämplig, därest det kan visas, att de göromål, som för närvarande åligga förste kontrollören, icke till följd av en sådan förändring skulle komma att utföras på ett mindre tillfredsställande sätt.

I detta hänseende har motionären gjort gällande, att kontrollarbetet vid en råsockerfabrik ej är av så krävande art, att icke en person med vanlig kontrollörsutbildning kan utföra detsamma. Till stöd härför har till en början åberopats den omständigheten, att före införandet av den nu tillämpade beskattningsmetoden kontrollörerna på egen hand skötte journalerna m. m. och att inspektion av vederbörande överkontrollör förrättades endast en gång i månaden. Till bemötande av detta skäl har kontrollstyrelsen vid föregående tillfällen anfört, att nu gällande beskattningsform krävde en mer komplicerad kontroll än som erfordrades vid materialbeskattning.

Vidare har motionären hänvisat till det förhållandet, att under tiden mellan kampanjerna tillsynen över råsockerfabrikerna i regel uppdrages åt kontrollörer i egenskap av tillsyningsmän, och motionären förmenar, att samma personer skulle kunna sköta journalerna och under-teckna förpassningsinlagorna även under själva kampanjen. Häremot

¹ Med råsockerfabrik avses i det följande, där annat ej angives, *fristående* råsockerfabrik.

har gjorts den invändningen, att förste kontrollörens uppgift under kampanjen icke inskränkte sig till nyssnämnda, i själva verket ej alltför invecklade göromål. Det väsentliga i förste kontrollörens arbete låge icke i samlandet av en massa sifferuppgifter — ehuru väl det vore av stor vikt att ordna och leda arbetet så, att absolut tillförlitliga primäruppgifter erhöles — utan fastmer i att tillse, att intet socker undandrogenes statens beskattning. Han måste därför göra ett omsorgsfullt urval vid inkallandet av kontrollörer samt på ett lämpligt sätt fördela arbetet; han skulle över huvud intaga en förmans ställning till de övriga kontrollörerna. Såsom en allmän regel gällde emellertid — har man vidare sagt — att på en förman borde ställas högre anspråk än på dem, över vilka han skulle hava ledningen. Denna regel vore tilllämplig även på förevarande område. Den, som i egenskap av förman skulle hava större ansvar och vidsträcktare skyldigheter än de övriga kontrollörerna vid en sockerfabrik, han måste också uppfylla strängare fordringar än dessa. Han måste äga förmåga att förstå och överskåda kontrollarbetet såväl i dess helhet som beträffande detaljerna i detsamma, och han borde även äga en viss inblick i själva fabriksarbetet. Tillika fordrades en god omdömesförmåga, snabbhet i uppfattningen och vana vid självständigt arbete samt initiativkraft. Allt detta vore egenskaper, som man icke kunde förutsätta, att kontrollörer i gemen skulle vara i besittning av. Slutligen tillkomme såsom en särskild fordran kunskap i verkställandet av siraps- och melassundersökningar ävensom kunskap i gällande författningar på området. Med hänsyn till sålunda anförda omständigheter har man gjort gällande, att i spetsen för kontrollarbetet måste stå en person, som hade högre utbildning eller eljest skaffat sig större kunskaper än kontrollörer i allmänhet och som tillika genom föregående verksamhet visat sig lämplig för befattningen i fråga. Här emot strede icke — har man sagt — att, på sätt motionären påpekat, i något fall en kontrollör förordnats till förste kontrollör utan hinder av att han icke uppfyllt de formella fordringarna därför; ty uppenbarligen vore det icke uteslutet, att bland de dugligaste kontrollörerna funnes en eller annan, som reellt sett vore i besittning av de egenskaper, som måste fordras hos en förste kontrollör.

Ytterligare har framhållits, att förenandet på en hand av förste kontrollörens och en kontrollörs åligganden redan i och för sig skulle vara olämpligt. Först och främst medförde kontrollören-förmannens beröring med tillverkaren, att han ofta kunde behöva vara tillgänglig, obunden av annat arbete, något som lätt skulle komma i strid med hans egentliga kontrollörsuppgifter. Likaledes förutsatte hans över-

vakande verksamhet och den ertorderliga överblicken över kontrollarbetet i dess helhet, att han kunde fritt röra sig i fabriken, vid risk att kontrollens effektivitet eljest slappades. Slutligen syntes det kunna ifrågasättas, huruvida kontrollören-förmannen skulle kunna ådagalägga tillräcklig självständighet i övervakandet av sina medkontrollörer. Det kunde befaras, att han åtminstone i vissa fall komme att få vidkännas svårigheter att upprätthålla sin auktoritet såsom förman.

De skäl, som sålunda anförts *mot* det föreliggande förslaget, kunna icke frånkännas en viss betydelse. Kontrollstyrelsen kan dock ej finna annat än att svårigheterna överdrivits.

Vad angår frågan om den kompetens, som erfordras för att vid råsockerfabrik fullgöra de åligganden, som nu tillkomma förste kontrollören därstädes, torde det visserligen vara riktigt, att icke vilken kontrollör som helst är lämplig härtill. De krav, som oundgängligen måste ställas på förmannen för kontrollpersonalen, torde dock icke nödvändiggöra uppsättandet av några särskilda formella kompetensvillkor och lära icke vara större, än att det blir möjligt att bland kontrollörerna finna ett tillräckligt antal för ändamålet lämpliga personer. Undantag måste härvid eventuellt göras beträffande den nu fordrade kunskapen i verkställandet av kemiska analyser. Om kravet härpå i ett eller annat fall måste eftergivnas, torde detta dock icke behöva möta några betänkligheter. Vid råsockerfabrikerna förekomma nämligen dylika undersökningar i så ringa omfattning, att de utan svårighet kunna överflyttas till kontrollstyrelsens laboratorium.

I detta sammanhang må erinras, att förste kontrollörsbefattningarna vid ej mindre än fyra råsockerfabriker för närvarande äro besatta med personer, vilka ej äro formellt kompetenta därtill. Denna anordning, vilken nödvändiggjorts av bristen på lämpliga sökande till förste kontrollörstjänsterna, grundar sig på Kungl. Maj:ts den 18 september samt den 4 och den 8 oktober 1918 meddelade beslut, enligt vilka Kungl. Maj:t på därom av kontrollstyrelsen gjorda framställningar bemyndigat styrelsen att till förste kontrollörer vid råsockerfabrikerna i riket tills vidare under tillverkningsåret 1918—1919 förordna vid sockertillverkningen anställda kontrollörer, oavsett att de icke på sätt är föreskrivet i 26 § 1 mom. av ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen avlagt mogenhetsexamen eller examen från tekniskt läroverk. Kontrollstyrelsen är i tillfälle att meddela, att — långt ifrån att några olägenheter ur kontrollens synpunkt skulle hava uppkommit av det sålunda tillämpade

förfaringssättet — ifrågavarande första kontrollören fullgjort sina åligganden på ett i allo tillfredsställande sätt.

Vidkommande anmärkningen, att förmannen för kontrollpersonalen måste kunna fritt röra sig i fabriken och att denna omständighet skulle kunna medföra svårigheter för en kontrollör-förman att bestrida sina egentliga kontrollörsgöromål, är det ju visserligen riktigt, att den kontrollör, som har vakthållning å sockerloftet, icke utan vidare kan lämna sin plats. Vid de tillfällen, då den tilltänkte kontrollören-förmannen är placerad å nämnda post och han på grund av sitt förmanskap nödgas att för någon stund avlägsna sig därifrån, står ju emellertid den möjligheten öppen att låta någon av de övriga vid fabriken tjänstgörande kontrollörerna tillfälligtvis övertaga vakthållningen å loftet.

Vad angår invändningen, att kontrollören-förmannen icke skulle kunna upprätthålla erforderlig disciplin bland kontrollpersonalen, torde faran härför icke böra överskattas.

Kontrollörerna skola enligt av kontrollstyrelsen meddelade särskilda föreskrifter rörande kontrollen i sockerfabrikerna tjänstgöra i medeltal 8 timmar om dagen. På grund därav att någon viss *daglig* tjänstgöring icke är föreskriven, har den anordningen allmänt vedertagits, att kontrollörerna vissa dagar tjänstgöra längre tid än 8 timmar men i stället äro helt lediga under vissa periodiskt återkommande fridagar. Om t. ex. en kontrollör under 2 dagar tjänstgjort sammanlagt 24 timmar, kan han erhålla fridag den tredje dagen, då medeltalet av tjänstgöringstiden under de tre dagarna i allt fall blir 8 timmar. Dag-arvode utgår i ett dylikt fall naturligen för 3 dagar. Denna anordning skulle måhända kunna anföras såsom ett skäl *mot* förslaget om förmansskapets uppdragande åt en av kontrollörerna, ty — så kan man fråga — hur skall förfaras, då förmannen-kontrollören har fridag? Ett dylikt inkast torde dock icke vara av någon mera vägande beskaffenhet. Då kontrollören-förmannen vare sig på grund av att han har fridag eller av annan anledning är frånvarande från fabriken, kan nämligen någon av de övriga kontrollörerna vid fabriken inträda såsom hans ställföreträdare och övertaga såväl övervakandet av kontrollarbetet som ock bestridandet av sådana till förmansskapet hörande göromål, som ej tåla uppskov. Redan under nuvarande förhållanden torde en motsvarande anordning icke vara sällsynt vid sådana tillfällen, då vederbörande förste kontrollör av en eller annan anledning är hindrad att infinna sig till tjänstgöring.

Kontrollstyrelsen anser således, att de åligganden, som tillkomma förste kontrollören vid råsockerfabrik, utan alltför stora olägenheter

kunna överflyttas på någon av de vid fabriken tjänstgörande kontrollörerna, vilken skulle utöva förmanskap för kontrollpersonalen därstädes. Huruvida härtill skall utses någon av de redan förut vid fabriken anställda kontrollörerna eller om för ändamålet någon raffinaderikontrollör skall inkallas till tjänstgöring vid råsockerbruket, torde böra avgöras allt efter omständigheterna i det enskilda fallet.

Det skulle kunna ifrågasättas att i sammanhang med en dylik förändring i en eller annan form återinföra en periodisk inspektion av kontrollen vid råsockerfabrikerna, liknande den inspektion, som, på sätt ovan omförmälts, före tillverkningsåret 1908—1909 utövades av vederbörande överkontrollörer. Kontrollstyrelsen anser emellertid en sådan anordning vara obehövlig. Styrelsen har ytterligare styrkts i denna sin uppfattning genom de under innevarande tillverkningsår vunna erfarenheterna beträffande det sätt, varpå de efter vederbörlig dispens till förste kontrollörer förordnade kontrollörerna skött sina åligganden (se ovan sid. 19 och 20). Styrelsen vill även erinra, att råsockerfabrikerna givetvis i allt fall komma att för framtiden liksom hittills vara underkastade inspektion av vederbörande överingenjör i kontrollstyrelsen, som enligt föreskrift i den för styrelsen gällande instruktion har till uppgift, bland annat, att årligen inspektera sockerfabrikerna.

3. Såsom ett tredje alternativ för vinnande av inskränkning i förste kontrollörernas antal har ovan angivits en sammanslagning i kontrollhänseende av två eller flera fabriker under en gemensam förste kontrollör. Kontrollstyrelsen har låtit noggrant utreda möjligheten att praktiskt genomföra denna tanke. Då emellertid styrelsen, på sätt i det föregående omförmälts, kommit till den slutsatsen, att förste kontrollörstjänsterna vid råsockerbruket kunna helt och hållet indragas, torde det icke vara erforderligt att här närmare ingå på frågan om anordnande av förste kontrollörbefattningar gemensamma för flera fabriker. Styrelsen vill endast tillkännagiva, att den i sistberörda hänseende verkställda utredningen givit vid handen, att förste kontrollör vid raffinaderi icke skulle kunna samtidigt tjänstgöra i nämnda egenskap även vid råsockerfabrik, att tillsynen vid två råsockerfabriker i vissa särskilda fall skulle kunna handhas av en gemensam förste kontrollör, att emellertid under nu rådande kommunikationsförhållanden en sådan anordning endast undantagsvis läte sig genomföras, att varje sammanslagning i kontrollhänseende av två råsockerfabriker skulle medföra en besparing för statsverket av allenast omkring 300 kronor årligen, samt att inga andra fördelar men däremot vissa olägenheter skulle följa av förevarande förslags förverkligande.

Gemensamma förste kontrollörer för flera fabriker.

II. Beredande av fastare anställning åt vissa kontrollörer vid sockertillverkningen.

Motionen vid
1917 års
riksdag

I fråga om beredande av fastare anställning åt vissa kontrollörer yttras i förevarande motion (II: 26) vid 1917 års riksdag följande:

»Hela kontrollväsendet har ju ursprungligen ansetts vara förbehållet åt militärer i tjänst eller före detta sådana, och kan i viss mån ge en antydning om verkningen av den mycket omtalade civilanställningen. En titt på anställningslistorna giver vid handen, att ännu äro fördettingarna i majoritet. Emellertid har omläggningen av sockerkontrollen i högst väsentlig grad förändrat förhållandena, särskilt inom denna gren av kontrollen. Av omständigheternas makt ha allt flera och flera vunnit anställning, vilkas hela utkomst för sig och familjen vilar uteslutande på deras kontrollverksamhet.

Det är uppenbart, att särskilt denna grupp av kontrollörerna mera kännbart beröres av eventuella rubbningar i arbetets dagliga utförande, än de av deras kamrater, som genom pensioner eller andra inkomster kunna täcka den genom tvångsledighet uteblivna inkomsten.

Vid inträffad arbetsminskning har kontrollledningen under senare tid fördelat det tillgängliga arbetet mellan samtliga kontrollörer. Denna åtgärd, som jag förmodar tillkommit uti bästa avsikt, kan dock leda till synnerligen obehagliga konsekvenser just för dem, som icke äga *någon annan* inkomst än den deras kontrollverksamhet giver dem.

Föranledes arbetslösheten därav, att vid råsockerfabrik anställd förste kontrollör efter kampanjens slut skall beredas sysselsättning vid raffinaderi såsom kontrollör på de förutvarande kontrollörernas bekostnad, då måste jag säga, att det föreligger grundad anledning till misstämning över den sålunda påtvungna arbetsledigheten, och talande skäl föreligga för vidtagande av åtgärder, varigenom tryggare anställningsvillkor kunna givas de till tjänsteåren äldsta kontrollörerna, vilka med gott vitsord fullgjort dem åliggande tjänst.

Riktigast synes det mig, om ett visst antal kontrollörer uppfördes på stat; emellertid har ett sådant yrkande näppeligen utsikt att nu vinna riksdagens bifall. Jag inskränker mig därför till en framställning om huruvida det icke skulle kunna ordnas så, att de äldre kontrollörerna kunde i så måtto beredas en fastare anställning, att de vid inträffande indragningar ägde företrädesrätt till arbetsanställning.»

Motionären hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl.

Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta undersöka, huruvida icke vid varje sockerraffinaderi ett visst antal kontrollörer kunde beredas en fastare anställning, varigenom särskilt de, som under en följd av år med gott vitsord utfört sin tjänst och som saknade annan inkomst än den de åtnjöto av sin kontrollverksamhet, vid inträffad indragning av kontrollpersonal måtte äga företräde till arbete.

Riksdagen anförde uti sin till Kungl. Maj:t avlätna skrivelse i ämnet, att riksdagen, utan att hava velat i frågans förevarande läge taga ställning till densamma, funnit de framförda synpunkterna vara av den beskaffenhet, att en utredning av hithörande förhållanden kunde vara motiverad.

*Riksdagen
1917.*

*

Den fråga, som sålunda bragts på tal, har länge varit föremål för kontrollstyrelsens uppmärksamhet. Styrelsen har sig väl bekant, att kontrollörernas anställnings- och tjänstgöringsförhållanden under senare år icke varit ordnade på ett för vederbörande i allo tillfredsställande sätt. Detta har emellertid, på sätt nedan kommer att närmare angivas, haft sin grund i omständigheter, över vilka kontrollstyrelsen icke kunnat råda, och det har, enligt styrelsens mening, som regel icke berott på några felaktiga åtgöranden från styrelsens eller vederbörande förste kontrollörens sida. Styrelsen behjärtar livligt det av motionären uttalade önskemålet om beredande av en fastare anställning åt sådana kontrollörer, som äro äldre i tjänst eller äro för sin utkomst helt beroende av sitt arbete vid sockerkontrollen, och styrelsen vill i det följande angiva, i vad mån detta önskemål enligt styrelsens mening låter sig realiseras.

Kontrollör har till uppgift att utöva tillsyn vid sockerfabrik. Sockerfabrikerna äro av två slag: råsockerfabriker och raffinaderier. Vid de förra pågår verksamheten endast två à tre månader om året; vid de senare arbetas som regel utan uppehåll hela året. Fast anställning kan således icke ifrågakomma för kontrollör, som inkallas till tjänstgöring endast vid råsockerfabrik. Annorlunda synes förhållandet vara beträffande raffinadkontrollörerna. Ej heller dessa befattningar kunna emellertid göras fasta i mening av ordinarie. Tjänstgöringen kan nämligen upphöra, såvida en inskränkning i fabriksdriften möjliggör kontrollpersonalens minskning, och den *måste* upphöra, om verksamheten vid raffinaderiet för någon tid avbrytes eller ock alldeles nedlägges. I 29 § av ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen föreskrives därför ock,

*Den allmänna
beskaffenheten
av kontrollörernas
anställning.*

att förste kontrollör skall, i den mån och till det antal sådant erfordras, inkalla kontrollör att tjänstgöra tills vidare. Någon ändring i bestämmelsen, att kontrollör inkallas till tjänstgöring tills vidare, kan givetvis icke ske, så länge behovet över huvud av kontrollpersonal är beroende av, huruvida och i vilken omfattning sockertillverkning bedrivs av enskilda företag. Motionärens tvivelsmål rörande utsikterna för bifall till ett förslag om visst antal kontrollörers uppförande på stat torde under sådana förhållanden få anses vara väl grundade.

Av det anförda framgår, att kontrollör vid råsockerfabrik alls icke kan erhålla fast anställning och att det ej heller är möjligt att åt raffinadkontrollör bereda dylik anställning i annan form än att honom tillförsäkras rätt att vid den fabrik, där han är förordnad, varda inkallad till tjänstgöring så lång tid av året, som verksamheten vid fabriken medger och påkallar.

Innan styrelsen närmare ingår på spørsmålet, hur den föreliggande frågan under nuvarande omständigheter bör lösas, torde det vara nödvändigt att förutskicka en kort redogörelse för det sätt, varpå kontrollörernas tjänstgöringsförhållanden hittills varit anordnade.

*Kontrollörernas
hittillsvarande
tjänstgöringsför-
hållanden*

Det antal kontrollörer, som erfordras vid de särskilda raffinaderierna, är icke konstant, utan växlar under olika tider av året. Denna omständighet möjliggör olika sätt för tjänstgöringens fördelning. För åskådlighetens skull må användas följande exempel.

Vid en viss fabrik är det lägsta antal kontrollörer, som erfordras vid normal drift, 10, under fem månader av året erfordras 12 och under fyra månader 15 kontrollörer. Man kan då tänka sig, att tjänstgöringen fördelas på något av följande sätt: 1:o) 10 kontrollörer inkallas för 12 månader, 2 kontrollörer för 9 månader och 3 kontrollörer för 4 månader; 2:o) antalet tjänstgöringsmånader, sammanlagt 150, fördelas lika på alla kontrollörerna, d. v. s. var och en erhåller 10 månaders tjänstgöring; 3:o) tjänstgöringen fördelas proportionellt mellan kontrollörerna, så att den eller de i tjänsten äldste få den längsta tjänstgöringen, den yngste den kortaste och de övriga i förhållande till sin tjänsteålder. Det sistnämnda alternativet kan varieras i samma mån som fordran på en sträng proportionell delning eftergives.

Då det gällt att välja mellan de olika tänkbara alternativen för tjänstgöringens fördelning, har man givetvis i första hand haft att tillse, huruvida någon ledning vore att hämta ur vederbörande författningar. Den enda bestämmelse, som har avseende på förevarande fråga, är det ovanberörda stadgandet i 29 § av ordningsstadgan, att kontrollörer

skola inkallas till tjänstgöring, »i den mån och till det antal sådant erfordras». Ehuru detta stadgande icke torde kunna sägas lämna någon bestämd vägledning, synes det emellertid kontrollstyrelsen otvivelaktigt, att det i exemplet ovan under 1:o) upptagna alternativet bäst överensstämmer med andan av lagrummet i fråga. Vid tillämpningen av detta alternativ säger det sig självt, att till den längsta tjänstgöringen böra inkallas de kontrollörer, som hava de största tjänstemeriterna. En äldre i tjänsten bör således äga företräde framför en yngre, detta naturligten under förutsättning att han eljest är fullt skicklig och kompetent.

Ett dylikt system beträffande inkallelserna lät sig utan större svårigheter tillämpa under äldre tider, medan sockerfabrikernas antal ännu var i ständig tillväxt eller åtminstone icke minskades. Till följd av den under senare år av svenska sockerfabriksaktiebolaget verkställda driftskoncentrationen hava emellertid förhållandena väsentligt ändrat sig. Under loppet av de senaste sex åren har verksamheten vid ej mindre än fem av rikets förutvarande tio raffinaderier nedlagts. En stor del av kontrollpersonalen vid dessa fabriker skulle hava råkat i en mycket bekymmersam ställning, såvida icke särskilda åtgärder vidtagits för att bereda dem fortsatt arbete vid sockerkontrollen. I sådant hänseende hava vid skilda tillfällen olika utvägar anlitats.

År 1913, då raffinaderierna i Norrköping, Hälsingborg, Hasslarp och Lund nedlades, riktade kontrollstyrelsen en uppmaning till förste kontrollörerna vid de kvarvarande raffinaderierna, att de — i den mån de funne det lämpligt — skulle inkalla de yngsta eller senast anställda kontrollörerna för endast sex månader för att därigenom bereda kontrollörerna från de nedlagda raffinaderierna tillfälle till någon tjänstgöring. På detta sätt kunde då — dock endast så småningom — tillfälle till tjänstgöring beredas ganska många av de utestängda kontrollörerna.

Vid slutet av tillverkningsåret 1916—1917, då raffinaderiet i Ystad nedlades, voro svårigheterna större att bereda kontrollörerna därstädes tjänstgöring vid andra raffinaderier. Beslutet om Ystadsfabrikens nedläggande blev för sent känt, för att kontrollstyrelsen skulle kunna ställa någon anmaning till förste kontrollörerna att vid uppgörande av förslag till kontrollörer taga hänsyn till den genom nämnda fabriksnedläggning inträdande situationen. Kontrollörer voro redan utsedda och inkallade till fullt antal, och förste kontrollörerna vid de närmast ifrågakommande fabriker, Arlöv och Landskrona, förklarade, att nya kontrollörer där kunde mottagas endast i mån av uppstående vakanser. Kontrollstyrelsen ansåg det emellertid med rättvisa överensstämmande att genom tjänstgöringens fördelning på samtliga kontrollörer söka utjämna den miss-

Driftskoncentrationen
1913

Kontrollörernas tjänstgöringsförhållanden
1917—1918.

räkning, som genom Ystadsfabrikens nedläggning eljest skulle hava drabbat enbart de där förut anställda kontrollörerna. Styrelsen ingick därför till Kungl. Maj:t med en framställning i nämnda syfte. Genom beslut den 16 oktober 1917 fann Kungl. Maj:t, i enlighet med kontrollstyrelsens förslag, gott föreskriva, att kontrollör, anställd vid något av raffinaderierna i riket, ej under tillverkningsåret 1917—1918 finge tjänstgöra längre tid än nio månader, med mindre styrelsen på grund av särskilda förhållanden prövade skäligt att medgiva längre tjänstgöringstid. Tillika förordnades, att de av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län för sistnämnda tillverkningsår utsedda kontrollörer, som varit inkallade till tjänstgöring vid raffinaderiet i Ystad, skulle, sedan verksamheten vid detta raffinaderi upphört, under berörda tillverkningsår vara berättigade att, i den mån de anmälde sig önska sådant, erhålla anställning såsom kontrollörer vid såvitt möjligt raffinaderierna i Arlöv och Landskrona eller ock eljest vid övriga raffinaderier i riket, efter den fördelning på de olika fabrikena och med den tjänstgöringstid, som kontrollstyrelsen efter förslag av vederbörande förste kontrollörer bestämde.

Kontrollörernas tjänstgöringsförhållanden 1918—1919.

Då skäl synts föreligga att jämväl under tillverkningsåret 1918—1919 ordna kontrollörernas tjänstgöring på i huvudsak samma sätt som under tillverkningsåret 1917—1918, har Kungl. Maj:t, efter förslag av kontrollstyrelsen, genom beslut den 24 maj 1918 *dels* föreskrivit, att kontrollör, som vederbörande befallningshavande utsåge för tillverkningsåret 1918—1919 och som anställdes vid raffinaderi, ej finge under tillverkningsåret tjänstgöra längre tid än nio månader, med mindre kontrollstyrelsen på grund av särskilda förhållanden prövade skäligt medgiva längre tjänstgöring, *dels ock* förklarar, att kontrollör, varom sålunda vore fråga, skulle, därest det av kontrollstyrelsen befundes lämpligt, vara berättigad att, efter därom gjord framställning, vid raffinaderi, beläget i annan del av riket än som i Kungl. Maj:ts befallningshavandes förordnande avsåges, erhålla anställning såsom kontrollör med den tjänstgöringstid, som kontrollstyrelsen efter förslag av vederbörande förste kontrollör bestämde.

Svårigheterna för ett rättvist ordnande av kontrollörernas tjänstgöringsförhållanden.

De under senare tid rådande stora svårigheterna att ordna tjänstgöringen vid sockerkontrollen på ett för kontrolltjänstemännen själva i allo tillfredsställande sätt hava huvudsakligen haft sin grund i den ovannämnda driftskoncentrationen vid sockertillverkningen. Den utväg, som, enligt vad i det föregående omförmäls, år 1913 anlidades för att bereda kontrollörer från de då nedlagda fabrikena anställning vid

övriga raffinaderier, föranledde nämligen ett frånträdande av regeln, att en i tjänsten äldre kontrollör skall äga företräde till tjänstgöring framför en yngre. Redan förut torde det visserligen hava inträffat, att en förste kontrollör emellanåt, av praktiska skäl eller av billighetshänsyn, funnit det mindre lämpligt att strängt tillämpa nämnda regel och därför avvikit från densamma; men år 1913 först ansågs det som en nödvändighet att till tjänstgöring inkalla kontrollörerna efter i viss mån andra principer. Vid vissa av de fabriker, som fingo sig tilldelade kontrollörer från de nedlagda raffinaderierna, blev nämligen det antal kontrollörer, som förut under en längre följd av år haft stadigvarande anställning vid kontrollen, så stort, att alla dessa icke längre kunde erhålla årstjänstgöring. För att den sålunda oundvikliga minskningen av tjänstgöringstiden icke skulle drabba vissa av dessa väl meriterade kontrollörer alltför hårt och tillika för att icke flera av de i tjänsten yngre kontrollörerna skulle bliva helt utestängda, tillgrip man då utvägen att i viss mån uppdelade hela tjänstgöringstiden på alla kontrollörerna, i stället för att låta ett antal av dem — nämligen så många som erfordrades då arbetet vid fabriken pågick i den normalt minsta omfattningen — vara i tjänst hela året. Det torde icke kunna nekast, att en dylik anordning, klokt tillämpad, i stort sett kan såsom en provisorisk åtgärd överensstämma med rättvisa och billighet; Kungl. Maj:t har ock genom sina oförmälda beslut den 16 oktober 1917 och den 24 maj 1918 visat sig dela denna uppfattning. Å andra sidan är det givet, att förfarings sättet i fråga verkat till förfång för vissa av de äldre kontrollörerna, vilka förut under många år (i åtskilliga fall ända sedan år 1906, då kontrollbevakning vid raffinaderierna först infördes) haft stadigvarande anställning vid sockerkontrollen men nu under vissa tider av året funnit sig stå utan sysselsättning och arbetsförtjänst. Upprepade klagomål i detta ämne hava därför också framburits såväl till kontrollstyrelsen som till Kungl. Maj:t.

Vad särskilt angår det i sagda motion förekommande uttalandet, att arbetslöshet vid raffinaderi skulle hava föranletts därav, att vid råsockerfabrik anställd förste kontrollör efter kampanjens slut erhållit sysselsättning vid raffinaderi såsom kontrollör på de förutvarande kontrollörernas bekostnad, vill kontrollstyrelsen erinra om följande.

Förste kontrollörsbefattningarna vid råsockerfabrikerna hava emellanåt lockat så få sökande, att det visat sig svårt att få dessa platser besatta. Den förnämsta orsaken härtill torde vara att söka däri, att tjänstgöringen vid nämnda fabriker i regel inskränker sig till omkring

Förste kontrollörens tjänstgöring såsom kontrollör vid raffinaderi.

två à tre månader på året. Det har därför synts rimligt att söka bereda ifrågavarande kontrolltjänstemän efter kampanjens slut tillfälle till ytterligare tjänstgöring i lägre tjänstegrad på annat håll. Av sådan anledning lämnade kontrollstyrelsen genom en den 11 augusti 1913 dagtecknad promemoria förste kontrollörerna vid raffinaderierna meddelande, hur de borde förhålla sig, i händelse förste kontrollör vid råsockerfabrik sökte kontrollörstjänst vid raffinaderi. Styrelsen uttalade sig därvid för att förste kontrollör vid råsockerfabrik borde efter slutad kampanj hava rättighet att bliva upptagen på det förslag till kontrollörer, som förste kontrollör jämlikt 28 § i ordningsstadgan hade att inlämna till Kungl. Maj:ts befallningshavande. Däremot har styrelsen icke uttalat sig för att han skulle hava företrädesrätt till tjänstgöring. De flesta av de förste kontrollörer vid råsockerfabrik, som erhållit kontrollörsbefattning vid raffinaderi, hava varit anställda vid sockerkontrollen sedan år 1906; vissa av dem hava vid något av de nu nedlagda raffinaderierna länge haft årstjänstgöring antingen som förste kontrollörer eller som kontrollörer.

Den begärda
utredningens
syfte.

Den av riksdagen begärda utredningen, såvitt nu är i fråga, skall gälla möjligheten att bereda mera stadigvarande anställning åt sådana kontrollörer vid sockertillverkningen, som äro äldre i tjänst eller äro för sin utkomst helt beroende av sitt arbete vid sockerkontrollen. Riksdagen torde härmed hava åsyftat årsanställning för ett visst antal kontrollörer. Detta synes även hava varit motionärens avsikt, då han förordat, att ifrågavarande äldre kontrollörer skulle vid inträffad indragning av kontrollpersonal »åga företräde till arbete». Enahanda synpunkter hava i åtskilliga till kontrollstyrelsen ingivna framställningar förfäktats av äldre raffinadkontrollörer. Särskilt de, som varit i kontrollens tjänst sedan år 1906, hava gjort anspråk på att icke behöva avstå tjänstgöring till förmån för yngre kontrollörer.

Dylika anspråk, vilka enligt kontrollstyrelsens förmenande äro berättigade, har styrelsen sökt tillmötesgå, då styrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts omförmälda beslut den 16 oktober 1917 och den 24 maj 1918 ordnat raffinadkontrollörernas tjänstgöringsförhållanden under tillverkningsåren 1917—1918 och 1918—1919. Kontrollstyrelsen har nämligen vid utövändet av den styrelsen tilldelade befogenheten att på grund av »särskilda förhållanden» medgiva längre tjänstgöring än nio månader i främsta rummet tagit hänsyn till längden av vederbörandes föregående, väl vitsordade arbete i kontrollens tjänst.

Frågan om lämpligheten ur *principiell* synpunkt att även för framtiden medgiva årsanställning vid sockerraffinaderierna bör likväl

nu upptagas till behandling. Skäl, som tala *mot* en dylik anordning, hava nämligen andragits, och kontrollstyrelsen har haft under prövning ett framkommet förslag, som går i helt annan riktning.

Sistberörda förslag, vilket förordats av, bland andra, föreningen »Förste kontrollörer vid sockerbeskattningen», innebär, att i ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen skulle införas en föreskrift, motsvarande den i 44 § 3 mom. av ordningsstadgan för maltdrycksbryggerierna i riket den 7 augusti 1907 och i 73 § 3 mom. av ordningsstadgan för brännvinsbrännerierna i riket den 3 april 1908 förekommande bestämmelsen, att kontrollör vid maltdrycks- respektive brännvinstillverkningen ej må under ett tillverkningsår tjänstgöra längre tid än nio månader inom samma tjänstgöringsdistrikt. Kontrollör vid raffinaderi skulle enligt nämnda förslag icke vara berättigad till tjänstgöring vid samma fabrik under längre tid än nio månader varje tillverkningsår. Kontrollstyrelsen skulle dock lämnas öppen rätt att medgiva undantag härifrån, detta dels för att under en övergångstid de kontrollörer, som hittills haft längre stadigvarande anställning, icke skulle drabbas alltför hårt av den nya bestämmelsen, dels ock därför att det ju även eljest kunde visa sig lämpligt eller rent av behövt att i enskilda fall anlita viss kontrollörs arbetskraft i större utsträckning. I syfte att bereda de äldre kontrollörerna större trygghet har även föreslagits en uttrycklig föreskrift därom, att de kontrollörer, som utnämnts exempelvis år 1913 eller tidigare, icke skulle beröras av den nya ordningen utan alltjämt äga företräde till längsta möjliga tjänstgöring.

Såsom synes, avser ifrågavarande förslag ett bibehållande för framtiden av i stort sett enahanda bestämmelser, som provisoriskt tillämpats under det senast förflutna och det nu löpande tillverkningsåret. Till stöd för förslaget har åberopats, bland annat, att dess realiserande skulle möjliggöra för kontrollörerna vid råsockerfabrikerna att i ganska stor utsträckning erhålla tjänstgöring även vid raffinaderi. Härigenom skulle skillnaden mellan raffinadkontrollörer och råsockerkontrollörer utjämnas, de senares ställning skulle bli mindre prekär och det skulle bli lättare att få kontrollörstjänsterna vid råsockerbruken — vilka tjänster utgöra ungefär hälften av hela antalet kontrollörsbefattningar — besatta med dugligt folk. Vidare har framhållits, att, om förslaget förverkligades, kontrollen skulle bli mera rörlig, samt att svårigheterna för en jämn och rättvis fördelning av kontrollarbetet skulle bortfalla. Slutligen skulle på detta sätt kravet på en fastare anställning bäst tillgodoses; årstjänstgöring skulle visserligen förekomma endast undantagsvis, men

*Förslag
angående
en maximi-
tjänstgöring
av nio måna-
der för år.*

i stället skulle ett så mycket större antal av kontrollpersonalen kunna påräkna en stadigvarande anställning under nio månader av året.

Kontrollstyrelsen.

Kontrollstyrelsen har tagit under ingående prövning de skäl, som kunna anföras för ett bibehållande i en eller annan form av den nu tillämpade anordningen, enligt vilken tjänstgöringen vid varje särskilt raffinaderi med vissa modifikationer någorlunda jämnt uppdelas mellan alla därvarande kontrollörer; styrelsen har likväl icke blivit övertygad om nödvändigheten att fortgå på denna väg och därmed motsätta sig de framkomna önskemålen om beredande av en fastare anställning, i mening av årstjänstgöring, för ett visst antal kontrollörer. Fastmer anser kontrollstyrelsen, att dessa önskemål, såvitt möjligt, böra tillmötesgås, och har styrelsen funnit, att detta låter sig göra genom att tillämpa följande principer.

Kontrollör skall förordnas av kontrollstyrelsen, som tillika bestämmer hans tjänstgöringsställe och den ordning, vari han skall inkallas till tjänstgöring.

För sistnämnda ändamål skall för varje fabrik uppgöras en turlista, å vilken kontrollörerna uppföras i ordning efter tjänsteålder. Dessa turlistor skola lända till efterrättelse vid kontrollörernas inkallande, så att den, som står högre på turlistan, inkallas före den, som står lägre på listan; vid återkallelser iakttages den motsatta ordningen.

Härav blir en följd, att vid varje raffinaderi de i tjänsten äldsta kontrollörerna komma att vara inkallade till tjänstgöring under hela året. Dessa, som alltså få en mera stadigvarande anställning, komma att till antalet bliva så många, som erfordras för samtidig tjänstgöring under de tider av året, då behovet av kontrollpersonal vid raffinaderiet är som minst.

Till kontrollör vid raffinaderierna i Arlöv och Landskrona skall för framtiden som regel endast utses person, som förut tjänstgjort såsom förste kontrollör eller kontrollör vid råsockerfabrik, med företräde för den, som under längre tid varit anställd i kontrollens tjänst.

Den sålunda föreslagna anordningen är enligt kontrollstyrelsens mening ägnad att medföra ordning och reda i kontrollörernas tjänstgöringsförhållanden samt lämnar icke rum för något som helst godtycke. I sådant avseende är förslaget givetvis att föredraga framför att utsträcka den för nästlidna och nu löpande tillverkningsår provisoriskt fastställda anordningen.

Till närmare utveckling och motivering av vissa punkter i ovanstående förslag får kontrollstyrelsen anföras följande.

1. Enligt 25 § 3 mom. av förordningen om beskattning av socker utses kontrollörer av Kungl. Maj:ts befallningshavande. Närmare föreskrifter rörande tillsättning av kontrollörsbefattningarna återfinnas i 28 § av ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen.

*Kontrollörs-
tjänsternas
tillsättning.*
Gällande be-
stämmelser.

Jämlikt sistnämnda författningsrum skall ansökning till kontrollörsbefattning före den 1 juli inlämnas till Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Inom län med en eller två sockerfabriker skola ansökningshandlingarna ofördröjligen efter ansökningstidens utgång överlämnas till vederbörande förste kontrollör, vilken det åligger att före den 15 juli till Kungl. Maj:ts befallningshavande avgiva skriftligt förslag till kontrollörsförordnande.

Inom län med flera än två sockerfabriker skall efter ansökningstidens utgång genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg förteckning över inkomna ansökningar skyndsamt tillställas envar av förste kontrollörerna inom länet, vilka samtidigt därmed kallas att under förra hälften av juli månad å dag, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande tillika utsättes, sammanträda inför befallningshavanden för avgivande av förslag rörande tillsättande av kontrollörer. Förslag skola, med ledning av ansökningshandlingarna, skriftligen uppgöras och därefter vid sammanträdet överlämnas till Kungl. Maj:ts befallningshavande. Förste kontrollör, som är förhindrad att efter kallelse infinna sig, skall till befallningshavanden insända motsvarande förslag. Finnes å de ingivna förslagen samma sökande upptagen såsom förordad av två eller flera förste kontrollörer och varder han till kontrollör utsedd, bestämmer Kungl. Maj:ts befallningshavande tillika, under vilken förste kontrollör han i första hand bör tjänstgöra.

Vad den utnämmande myndigheten angår, må erinras, att jämväl de vid brännvins- och maldryckstillverkningen anställda kontrollörerna sedan gammalt förordnats av Kungl. Maj:ts befallningshavande men att — enligt vad motiven till den år 1907 genomförda omorganisationen av kontrollen över tillverkningsuppgifterna utvisa — den tanken varit uppe att överflytta utseendet och förordnandet av sistnämnda kontrollörer från länsstyrelserna till den centrala kontrollmyndigheten. På sätt framgår av det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 79 till 1907 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 5 februari 1907, yttrade vederbörande departementschef i nyssberörda hänseende, att det kanhända varit mest i konsekvens med vad han då föreslagit i fråga om den centrala kontrollmyndighetens befattning med kontrollörsdistrikten att överflytta utseendet och förordnandet av kontrollörerna från länsstyrelserna till nämnda centralmyndighet. Departementschefen hade emel-

*Kontroll-
örerna vid
brännvins-
och malt-
dryckstill-
verkningen.*

Proposition
nr 79/1907.

lertid ej velat föreslå denna förändring, enär det med avseende på den större personalkänedom, som länsstyrelserna besutte, syntes vara mest ändamålsenligt att fortfarande låta dem tillsätta kontrollörerna efter förslag av vederbörande överkontrollör.

Detta uttalande hade visserligen, som synes, icke direkt avseende på sockerkontrollörerna; men man torde kunna utgå från att, därest även den lokala sockerkontrollen varit berörd av det då föreliggande omorganisationsförslaget — något som icke var händelsen — enahanda synpunkter som de nyss anförda fått göra sig gällande jämväl beträffande sistnämnda befattningshavare.

Kontrollstyrelsen.

Enligt kontrollstyrelsens mening måste den nu rådande anordningen av flera skäl anses olämplig. Först och främst lär det väl icke kunna bestridas, att det är ur principiell synpunkt oegentligt, att den myndighet, kontrollstyrelsen, som ytterst bär ansvaret för sockerkontrollen, icke äger något inflytande på valet av de personer, som närmast skola utöva denna kontroll. Hänsynen till länsstyrelsernas »större personalkänedom» torde icke utgöra tillräcklig anledning att låta nyssnämnda principiella oegentlighet vidare kvarstå, i all synnerhet som denna personalkänedom åtminstone numera icke lär vara tillräckligt omfattande för att kunna anses innebära avsevärt större garantier för en god rekrytering av kontrollörskåren, än om utnämningrätten låge i kontrollstyrelsens hand.

Härtill kommer, att även praktiska skäl tala för en överflyttning av utnämningrätten till sistnämnda myndighet. För att tillmötesgå önskemålen om beredande av en fastare anställning för vissa kontrollörer har ovan föreslagits, att kontrollstyrelsen skulle tilldelas viss bestämmanderätt rörande kontrollörernas indelning och tjänstgöring. Det är styrelsens bestämda uppfattning, att hithörande frågor skulle låta sig lösas efter mera enhetliga och lämpliga principer, om även utnämningrätten tillhörde styrelsen.

Slutligen torde böra i detta sammanhang erinras om det uttalande i förevarande ämne, som förekommer i löneregleringskommitténs den 8 juni 1917 avgivna yttrande över gjorda framställningar om rätt till viss kostnadsfri ledighet för kontrollörerna vid sockerraffinaderierna i riket. Kommittén, som i nämnda yttrande förordat bemyndigande för kontrollstyrelsen att bevilja ifrågavarande kontrollörer viss kostnadsfri ledighet för tillverkningsår, har samtidigt förklarat, att, därest vad kommittén förordat vunne statsmakternas bifall, det syntes vara naturligt, att förordnandet av kontrollörer överflyttades till kontrollstyrelsen. Tillika

har kommittén yttrat, att det ville förefalla kommittén, att vissa enhetliga synpunkter lättare skulle kunna tillgodoses, därest det tillkomme kontrollstyrelsen att förordna kontrollörerna.

Av nu anförda skäl förordar kontrollstyrelsen, att rätten att utse kontrollörer vid sockertillverkningen måtte överflyttas på styrelsen. Den omständigheten, att kontrollörerna vid brännvins- och maldryckstillverkningen skulle komma att allt fortfarande utses av länsstyrelserna, torde härvidlag icke böra stå hindrande i vägen. Frågan om en motsvarande ändring i avseende å sistnämnda kontrollpersonal torde lämpligen böra upptagas till behandling framdeles i sammanhang med en mera allmän revision av brännvins- och maldryckstillverkningsförordningarna.

Vid bifall till vad kontrollstyrelsen nu föreslagit torde det få anses lämpligt, att motsvarande ändring vidtages beträffande tillsyningsmännen såväl vid fristående råsockerfabriker som vid allmänna sockernederlag, så att även dylika befattningshavare hädanefter skola utses av kontrollstyrelsen. Ehuru väl några särskilda praktiska olägenheter icke äro förknippade med den nuvarande ordningen, enligt vilken tillsyningsmännen skola förordnas av länsstyrelserna, torde det vara att föredraga, att frågan om kontrolltjänstemännens tillsättning nu löses efter enhetliga principer och att länsstyrelserna alltså helt befrias från sin befattning i berörda avseende.

För den händelse den ifrågasatta indragningen av förste kontrollörstjänsterna vid råsockerfabrikerna blir verklighet, torde det i 26 § av ordningsstadgan föreskrivna sättet för avgivande av förslag till kontrollörsutnämning icke vidare kunna tillämpas beträffande sökande till kontrollörstjänster vid sagda fabriker. Denna del av därvarande förste kontrollörers uppgifter torde nämligen icke kunna överflyttas på de blivande förmännen. Kontrollstyrelsen anser emellertid, att hela anordningen med avgivande av förslag, såvitt angår råsockerkontrollörerna, saklöst kan bortfalla. Styrelsen vill i detta sammanhang erinra, att sökande till kontrollörsbefattning har att vid ansökningen föga bevis, varmed han vill styrka sin lämplighet, däribland, om han ej förut tjänstgjort, intyg om nödig kunskap i gällande författningar och föreskrifter rörande beskattningen av socker och tillsynen därvid m. m. (ordningsstadgan 28 § 2 mom.). Varje gång utnämning av kontrollörer förekommer torde endast ett helt ringa fåtal helt nya erfordras; flertalet återkommer år efter år. Vad dessa mera stadigvarande kontrollörer angår, kan det förutsättas, att kontrollstyrelsen om dem äger tillräcklig kännedom för att kunna utan vidare pröva deras ansökningar. Vidkommande sådana sökande, som ej förut haft anställning vid kontrollen,

torde i de fall, då ansökningshandlingarna icke lämna erforderlig vägledning, styrelsen som regel hava möjlighet att vare sig genom den förut anställda kontrollpersonalen eller på andra vägar inhämta nödiga upplysningar.

Beträffande raffinaderierna böra vederbörande förste kontrollörer alltjämt avgiva förslag till kontrollörsutnämning.

Kontrollörernas inkallande till tjänstgöring m. m.

2. I fråga om den ordning, vari de utsedda kontrollörerna skola inkallas till tjänstgöring, finnas icke för närvarande några uttryckliga bestämmelser. Inkallelsesrätten tillkommer vederbörande förste kontrollör, vilken icke vid utövändet härav är formellt bunden i annan mån än att *antalet* inkallade kontrollörer icke får vara större än som erfordras. Emot det sätt, varpå förste kontrollörerna begagnat sin ifrågavarande befogenhet, hava från kontrollörernas sida framkommit skarpa anmärkningar. Utan att vilja i förevarande sammanhang taga ståndpunkt till frågan, i vad mån dessa anmärkningar varit befogade, anser kontrollstyrelsen sig kunna fastslå, att den första förutsättningen för beredande av tryggare anställningsförhållanden för kontrollörerna är, att de senares inkallelse till tjänstgöring och deras återkallande sker efter enhetliga principer. En av huvudpunkterna i det föreliggande förslaget är därför, att kontrollstyrelsen bestämmer den ordning, vari kontrollörerna skola tjänstgöra. Därvid skola vissa en gång för alla fastslagna grunder följas.

Beräkning av tjänstålder.

Huvudregeln är, att högre tjänstålder giver företräde till tjänstgöring. I fråga om beräkning av tjänståldern föreslås, att i första hand avseende skall fästas vid det antal år, vederbörande med goda vitsord tjänstgjort vid sockerkontrollen efter år 1906, då det nu tillämpade skattesystemet infördes. I händelse av lika antal tjänsteår fälles utslaget av antalet tjänstgöringsdagar.

Vid raffinaderierna tillgodoräknas såsom regel endast föregående tjänstgöring såsom raffinadkontrollör. Denna princip torde icke leda till förfång för de råsockerkontrollörer, som befordras till kontrollörer vid raffinaderierna; vid dylik befordran skall ju nämligen på sätt ovan (sid. 30) angivits, företräde lämnas åt den, som under längre tid varit anställd i kontrollens tjänst. Då alltså en råsockerkontrollör med högre tjänstålder kommer att befordras till raffinadkontrollör *före* den råsockerkontrollör, som har lägre tjänstålder, är det följaktligen likgiltigt, huruvida vid bestämmande av den inbördes ordningen mellan raffinadkontrollörerna hänsyn tages endast till föregående tjänstgöring vid raffinaderi eller om tjänstgöringen vid råsockerkontrollen medräknas; ordningen

blir i båda fallen densamma. Den uppställda principen har emellertid sin betydelse därutinnan, att den förhindrar, att någon nu i tjänst varande raffinadkontrollör, som i fråga om föregående tjänstgöring vid råsockerfabrik är mindre meriterad än en vid raffinaderiet nytillkommande kontrollör, blir tillbakasatt till förmån för den sistnämnda. En dylik omkastning vore nämligen icke önskelig, då den skulle försvåra övergången till det nya systemet, vilket redan i och för sig kommer att medföra en försämrad ställning för åtskilliga bland den nuvarande kontrollörsuppsättningen vid raffinaderierna, såvida icke särskilda åtgärder däremot vidtagas.

Vad angår befordran av förutvarande kontrolltjänstemän vid råsockerkontrollen till raffinadkontrollörer, torde emellertid skäl föreligga till viss avvikelse från en sträng tillämpning av regeln, att högre tjänstålder skall giva företräde till sådan befordran. Det synes nämligen billigt att vid beräkningen av tjänståldern uppskatta eventuell tjänstgöring såsom förste kontrollör eller tillsyningsman vid råsockerfabrik högre än vanlig kontrollörstjänstgöring. Förslagsvis bör 100 dagars tjänstgöring såsom förste kontrollör räknas lika med 150 tjänstgöringsdagar såsom kontrollör o. s. v.

Givetvis bör motsvarande förmån tillkomma den, som tjänstgjort såsom förste kontrollör vid raffinaderi, för den händelse han av någon anledning (t. ex. vid en fabriksnedläggning) skulle komma att söka kontrollörsanställning vid raffinaderi. Vid bestämmande av ordningen för dylik kontrollörs inkallande till tjänstgöring bör ovan angivna kvalificerade sätt för beräkningen av hans föregående tjänstgöring iakttagas.

Med tillämpning av ovan angivna grunder fastställer kontrollstyrelsen turlistor för varje fabrik. Härvid bör ytterligare iakttagas, att de kontrollörer vid raffinaderier, som ej få stadigvarande tjänstgöring därstädes, skola äga rätt att, i den mån de ej äro inkallade vid vederbörande raffinaderi, tjänstgöra vid råsockerkontrollen. När kontrollör vid råsockerfabrik befordras till kontrollör vid raffinaderi, skall han därför, om han så önskar, kvarstå å turlistan vid råsockerfabriken, varest emellertid en extra kontrollör bör förordnas, för den händelse den förre kontrollören inkallas till tjänstgöring vid vederbörande raffinaderi. Av lätt insedda skäl torde en dylik anordning i regel endast ifrågakomma beträffande kontrollörer i Arlöv och Landskrona.

Vid råsockerkontrollörernas fördelning på de olika fabrikena bör vidare tillses, att vid varje fabrik placeras minst en kontrollör med sådana meriter, att han kan anses lämplig att utöva förmanskapet där-

Turlistor.

Förman.

städes. Härtill bör eventuellt ifrågakomma även sådan kontrollör, som har fast anställning vid raffinaderi.

Inkallelse-
rätten.

De av kontrollstyrelsen fastställda turlistorna skola vid kontrollörernas inkallande lända till ovillkorlig efterrättelse. Allt godtyckligt förfarande från den inkallandes sida är således uteslutet. Vid sådant förhållande saknas, såvitt raffinaderierna angår, anledning att göra någon ändring i den nuvarande, eljest såsom lämplig befunna anordningen, att vederbörande förste kontrollör inkallar kontrollörerna till tjänstgöring. Beträffande råsockerfabrikerna kunde det ifrågasättas, att ett bifall till förslaget om indragning av förste-kontrollörsbefattningarna därstädes skulle medföra ett överflyttande av inkallelserätten till kontrollstyrelsen. Detta torde också vara nödvändigt i fråga om inkallandet av kontrollören-förmannen. Vad däremot de övriga kontrollörerna angår, torde det lämpligaste vara, att dessa inkallas av förmannen.

Övergången
till den nya
ordningen för
kontrollperso-
nalens tjänst-
göring.

3. En tillämpning av det föreliggande förslaget kan i viss mån sägas innebära en återgång till den förr iakttagna, i det föregående omförmälda ordningen, enligt vilken en i tjänsten äldre kontrollör inkallades till tjänstgöring före en yngre. Av skäl, som kontrollstyrelsen ovan närmare angivit, har det, såvitt raffinaderierna angår, ansetts nödvändigt att under nuvarande förhållanden övergiva sistnämnda inkallelseordning och i stället mera jämnt fördela tjänstgöringstiden mellan kontrollörerna. Det kan då frågas, huru det nu föreliggande förslaget, om det omedelbart genomfördes, skulle verka på den nuvarande kontrollpersonalens vid raffinaderierna tjänstgöringsförhållanden. Kontrollstyrelsen vill här upptaga denna fråga till besvarande.

För tillverkningsåret 1918—1919 äro till tjänstgöring vid raffinaderierna indelade sammanlagt 81 kontrollörer. Det antal kontrollörer, som under olika tider av tillverkningsåret kommer att samtidigt erfordras, beräknas till minst 52 och högst 75. Om det av kontrollstyrelsen ovan förordade förslaget tillämpats under innevarande tillverkningsår, skulle alltså av förenämnda 81 kontrollörer 52 hava erhållit årstjänstgöring; 23 hade inkallats under längre eller kortare tider av året och 6 hade, såvitt intet oförutsett inträffat, blivit helt utan tjänstgöring. De 52 ständiga platserna skulle på de olika fabrikerna fördela sig sålunda: vid Arlöv 14, i Göteborg 5, i Landskrona 15, i Lidköping 7 och i Stockholm 11.

Av omförmälda 81 kontrollörer hava de flesta, 59, varit förordnade vid raffinaderikontrollen under 10 tillverkningsår eller än längre tid:

46 kontrollörer förordnades första gången år 1906;				
1 kontrollör	»	»	»	1907;
6 kontrollörer	»	»	»	1908;
6	»	»	»	1909.

Av ifrågavarande 59 kontrollörer äro 20 placerade vid Arlöv, 6 i Göteborg, 17 i Landskrona, 6 i Lidköping och 10 i Stockholm. Årstjänstgöring skulle kunna beredas åt alla dessa respektive 6 och 10, som tillhöra fabrikerna i Stockholm och Lidköping. Vid fabrikerna i Arlöv, Göteborg och Landskrona skulle däremot — enär, såsom ovan angivits, antalet ständiga platser vid dessa fabriker är respektive 14, 5 och 15 — vissa, sammanlagt 9 stycken, av nu omhandlade kontrollörer, med minst tio års föregående tjänstgöring, få vidkännas en betydlig inskränkning i sin nuvarande årliga tjänstgöringstid.

På grund av de olägenheter, som sålunda skulle drabba en del av den nuvarande kontrollpersonalen, skulle det kunna ifrågasättas att först efter en övergångstid genomföra här föreliggande förslag till omreglering av kontrollörernas tjänstgöringsförhållanden. Kontrollstyrelsen ämnar emellertid i det följande göra en framställning i syfte att åldersgränsen för vinnande av anställning såsom kontrollör måtte nedsättas från 70 år till 67 år. Ett bifall härtill skulle vid början av tillverkningsåret 1919—1920 medföra en så pass stor avgång av kontrollörer, att av den nuvarande uppsättningen vid raffinaderierna de allra flesta skulle kunna erhålla årstjänstgöring. De övriga skulle komma att på grund av tjänsteålder i allt fall kunna påräkna en jämförelsevis lång tjänstgöringstid per år. Denna tjänstgöringstid skulle komma att ytterligare ökas, för den händelse väckt förslag angående kostnadsfri årlig ledighet för kontrollörerna — till vilket förslag styrelsen ämnar återkomma i det följande — vinner statsmakternas bifall. Under nu angivna förutsättningar skulle följaktligen några särskilda övergångsbestämmelser icke vara erforderliga.

4. I motionen vid 1917 års riksdag ifrågasattes, att företräde till arbete skulle givas de kontrollörer, som under en följd av år med goda vitsord utfört sin tjänst och, *som saknade annan inkomst än den, de åtnjöt av sin kontrollverksamhet.* Kontrollstyrelsen auser det emellertid bäst överensstämma med rättvisans krav, att den fastare anställningen tillerkännes de i tjänsten äldre kontrollörerna utan hänsyn till deras ekonomiska ställning. I enlighet härmed är ock styrelsens föreliggande förslag avfattat.

*Ifrågasatt
hänsyns-
tagande till
kontrollörens
ekonomiska
ställning.*

Kontrollörernas vid sockerraffinaderierna särställning bland kontrollpersonalen.

5. Då den frågan ligger nära till hands, huruvida det är lämpligt att genom den föreslagna fastare anställningen för kontrollpersonal vid sockertillverkningen bereda denna personal en undantagsställning i förhållande till övriga vid kontrollen över tillverkningsavgifterna anställda befattningshavare, vill styrelsen redan nu besvara ett dylikt inkast. I sådant avseende torde det vara tillräckligt att erinra om den olikhet, som råder mellan kontrollarbetet vid sockerraffinaderierna, å ena sidan, och vid brännerier och bryggerier å den andra. Vid intetdera av sistnämnda två slag av förrättningsställen kräves av kontrollörerna så lång daglig tjänstgöring som vid raffinaderierna. Bryggerierna behöva icke ens besökas oftare än ett par gånger i veckan. Någon likställighet mellan ifrågavarande olika grupper av kontrollpersonal är sålunda icke av förhållandena påkallad.

III. Kontrollpersonalens avlöning m. m.

Tilläggsarvode åt kontrollörförman.

1. Ett bifall till förslaget om indragning av förste kontrollörsbefattningarna vid råsockerfabrikerna torde icke nödvändiggöra annan ändring i kontrollpersonalens avlöningsförhållanden än en höjning av dagarvodet för de kontrollörer vid sagda fabriker, åt vilka förmanskapet uppdrages.

Att den kontrollör vid varje råsockerfabrik, som kommer att övertaga flertalet av de uppgifter, vilka nu åligga vederbörande förste kontrollör, härför bör tillerkännas särskild gottgörelse, är uppenbart. I motionen vid 1917 års riksdag har i sådant avseende föreslagits, att för denna kontrollör dagarvodet, vilket för närvarande utgör 8 kronor, skulle höjas med en krona. En dylik förhöjning synes kontrollstyrelsen väl lågt tilltagen. Då emellertid den bland de av styrelsen tillkallade sakkunniga, som närmast representerat kontrollörskåren, förklarar sig för sin del icke vilja ifrågasätta högre belopp än det, som i motionen föreslagits, har styrelsen saknat anledning att tillstyrka någon ändring härutinnan. Dagarvodet för kontrollör-förman vid råsockerfabrik torde alltså, åtminstone tills vidare, böra bestämmas till 9 kronor.

För att lämna en föreställning om den ekonomiska innebörden av föreliggande förslag vill kontrollstyrelsen nämna, att under tillverkningsåret 1917—1918 det antal dagar, varför arvode utgick till förste kontrollörerna vid samtliga råsockerfabriker, utgjorde tillhoppa 1,335. Dagarvodena belöpte sig alltså till sammanlagt (1,335 × 12 =) 16,020 kronor. Därest under sagda år förste kontrollörerna varit ersatta av kontrollörer-

förmän med en extra ersättning av en krona per dag, skulle för statsverkets räkning hava inbesparats (16,020—1,335 =) 14,685 kronor.

2. På sätt förut erinrats, är förste kontrollör enligt 25 § 4 mom. av förordningen angående beskattning av socker berättigad att, om resa förekommer, uppbära ersättning med 15 kronor för varje gång han inträder i tjänstgöring eller från en till annan fabrik förflyttas. Ehuru väl förslaget om indragning av förste kontrollörsbefattningarna vid råsockerfabrikerna icke i och för sig betingar någon ändring i sättet för beräkandet av ifrågakvarande reseersättning, anser styrelsen dock, att en dylik åtgärd nu bör tagas i övervägande.

Reseersättning åt förste kontrollör och kontrollörförman.

I avseende å tillkomsten av berörda ersättningsbestämmelse må erinras om följande.

1902 års kommitté för utredning av vissa frågor rörande sockerbeskattningen föreslog, att i överensstämmelse med vad förut varit fallet reseersättning skulle utgå till såväl förste kontrollör som övriga kontrollörer med 10 kronor för varje gång han inträdde i tjänstgöring eller förflyttades från en till annan fabrik. Dåvarande chefen för finansdepartementet ansåg emellertid, att en dylik ersättning, såvitt angick kontrollörerna, syntes obehörlig, enär antagligen kontrollörsbefattningen endast komme att sökas av personer boende i närheten av den fabrik, där de skulle komma att tjänstgöra, eller åtminstone inom samma län, där fabriken vore belägen. Däremot vore, enligt departementschefens förmenande, nämnda ersättning i vad rörde förste kontrollörerna alldeles för låg, enär det säkerligen i många fall bleve omöjligt att till dessa befattningar erhålla personer, som bodde i fabriken närhet. Ersättning syntes därför böra till förste kontrollör utgå efter resereglementet och lämpligen böra beräknas efter fjärde klassen i reglementet. Denna åsikt biträdades av Kungl. Maj:t, och ett i enlighet härmed avfattat förslag framlades för 1905 års riksdag (proposition nr 76).

I motsats härtill ansåg riksdagen, att det ej skulle möta svårighet att erhålla till förste kontrollör lämplig person, boende inom det län, där fabriken vore belägen, eller i dess närhet, särskilt då, såsom riksdagen beslutit, Kungl. Maj:ts befallningshavande erhöle i uppdrag att utse nämnda tjänstemän. Då härtill komme — yttrade riksdagen — att den förste kontrollörerna tillerkända dagavlöningen syntes vara ganska riklig, hade riksdagen ansett, att reseersättning åt förste kontrollörerna borde fastställas i enlighet med kommitténs förslag.

Vid 1907 års riksdag blev reseersättningen efter framställning av Kungl. Maj:t höjd till sitt nuvarande belopp, 15 kronor, därvid avsikten

var att åstadkomma likställighet med kontrollörerna vid brännvinstillverkningen.

De svårigheter, som, på sätt kontrollstyrelsen i annat sammanhang meddelat, yppat sig att erhålla lämpliga förste kontrollörer, hava understundom nödvändiggjort, att därtill måst utses personer, som varit bosatta på långt avstånd från sina respektive fabriker. Så t. ex. har det inträffat, att en kontrolltjänsteman i Ystad förordnats till förste kontrollör i Mörbylånga; även förflyttningar mellan Stockholm och någon av fabrikerna i Skåne eller omvänt hava förekommit. I sådana fall måste vederbörande förste kontrollör bestrida en god del av resekostnaderna med egna medel. Häri ligger enligt kontrollstyrelsens mening en uppenbar orättvisa.

Till stöd för sin uppfattning om möjligheten att erhålla till förste kontrollör lämplig person, boende inom det län, där fabriken vore belägen, anförde riksdagen den omständigheten att Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle utse ifrågavarande befattningshavare. Detta skäl gäller icke numera, sedan utnämningssrätten redan år 1907 överflyttats till kontrollstyrelsen. Även det andra av riksdagen anförda skälet mot att förste kontrollörerna tillerkändes reseersättning enligt resereglementet, nämligen rikligheten av deras dagavlöning, saknar numera beviskraft, alldenstund dagarvodet alltjämt utgår med oförändrat belopp, i trots av den inträffade enorma stegringen i levnadskostnaderna.

På grund av de helt ändrade förhållanden i förevarande hänseende, som numera inträtt, förordar kontrollstyrelsen, att förste kontrollör vid inställelse till tjänstgöring eller då han förflyttas från en till annan fabrik erhåller reseersättning enligt resereglementet, lämpligen enligt fjärde klassen däri. Enahanda förmån bör beredas kontrollör-förman vid råsockerfabrik. Det torde visserligen mera sällan behöva inträffa, att till förman utses person, som ej är boende i närheten av den fabrik, där han är anställd, men därest särskilda omständigheter skulle nödvändiggöra en sådan anordning, kräver billigheten, att förmannen ej är uti ifrågavarande hänseende sämre ställd än förste kontrollör vid raffinaderi.

Framställningar angående ersättningen för kontrollpersonalen tillhandahållen kost.

3. I förevarande sammanhang vill kontrollstyrelsen till behandling upptaga två särskilda från Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag till styrelsen ingivna framställningar rörande ändring av den i nära samband med frågan om kontrollpersonalens avlöningsförhållanden stående bestämmelsen om rätt för kontrollpersonalen att efter vederbörlig framställning och mot fastställt avdrag

i dagarvodet få vid fabriken åtnjuta bostad och kost (25 § 5 mom. av förordningen angående beskattning av socker).

Rörande ifrågavarande rätt, som funnits intagen jämväl i äldre förordningar, hade kommitterade för utredning av frågorna rörande ändrad lagstiftning om sockerbeskattningen i betänkande den 17 maj 1904, jämte det viss förändring i berörda stadgande föreslagits, anmärkt (sid. 125), att det till förekommande av varje slags mellanvarande mellan fabriken och kontrollpersonalen varit önskligt, att stadgandet fått fullständigt bortfalla. Då det emellertid icke ansågs otänkbart, att för någon av kontrollpersonalen under den tillfälliga tjänstgöringen vid fabrik, belägen på landsbygden, kunde möta svårighet att skaffa bostad och kost, upptogs i författningsförslaget (som innebar bibehållande av materialskattesystemet) skyldighet för tillverkaren att tillhandahålla boplingsrum och kost, varvid dock begränsningen till fabrik å landsbygden ej blev utsagd. Som bekant blev omförmälda författningsförslag ej grundläggande för gällande lagstiftning, som i stället är fotad på konsumtionsskattesystemet. Kommitterade hade nämligen jämväl utarbetat ett utkast till förordning, avseende sistnämnda skatteform. I detta utkast, som med vissa jämkningar förelades 1905 års riksdag såsom Kungl. Maj:ts förslag, hade berörda stadgande om upplåtelse av bostad och kost huvudsakligen erhållit den lydelse, som det ännu har. Härvid är då att märka, att, under det att skyldigheten för tillverkare att skaffa bostad åt kontrollpersonalen är inskränkt till fabrik, belägen utom stad, köping eller municipalsamhälle, tillverkaren är pliktig att sörja för lämplig kost utan hänsyn till fabriken belägenhet.

Rörande tillhandahållande av kost är vidare att erinra, att då enligt förordningen den 19 maj 1893 angående beskattning av vitbetssockertillverkningen i riket (§ 14 mom. 5) ersättningen därför utgick med en krona om dagen för varje person, i förordningen den 2 juni 1905 om beskattning av socker (25 § 5 mom.) samma ersättning, med hänsyn till dåtidens prisförhållanden, bestämdes till två kronor om dagen.

Från kontrollörerna framställdes emellertid sedermera klagomål däröver, att efter ett sådant avdrag jämte det ytterligare avdrag av en krona om dagen, som tillkomme, därest tillverkare åt kontrolltjänsteman upplåtit bostad, kontrollörernas dagarvode, sex kronor, så väsentligt reducerades, att återstoden icke utgjorde skälig ersättning för kontrollarbetet. Med anledning härav och då det belopp, varmed ifrågavarande ersättning för tillhandahållen kost utginge, kunde anses vara utan nämnvärd betydelse för sockerfabrikerna, föreslogs i proposition nr 81 till

1907 års riksdag, att nämnda ersättning skulle nedsättas till en krona om dagen. Den föreslagna förändrade bestämmelsen infliet sedermera i nu gällande förordning om beskattning av socker (25 § 5 mom.).

I sammanhang med den år 1917 beslutade ökningen av kontrollörernas dagarvode från 6 till 8 kronor vidtogs sedermera åter en höjning av omförmälda kostersättning. Förslaget härom utgick från kontrollstyrelsen, som i sitt den 25 februari 1916 avgivna utlåtande över då gjord framställning i arvodesfrågan hemställde, bland annat, att ersättningen för tillhandahållen kost skulle bestämmas till 1 krona 50 öre för dag. Till stöd för detta förslag anförde styrelsen följande:

Kontrollstyrelsen 25 februari 1916.

»Av en utav kontrollstyrelsen föranstaltad utredning har inhämtats, att kontrollörerna på vissa platser genom särskilda åtgöranden förskaffat sig en högre behållen dagavlöning än vad författningarna avsett. Därvid har tillgått så, att kontrollör, som fått vidkännas en kronas avdrag per dag för upplåtet kosthåll, antingen ej dagligen eller blott till någon del dagligen begagnat sig av ifrågavarande upplåtelse, men från innehavaren av det anvisade inackorderingsstället uppburit skillnaden mellan den av sockerfabriken till denne erlagda avgiften och betalningen för den verkligen förtärda kosten. För att råda bot för omförmälda missförhållande har nu, i sammanhang med frågan om ökningen av dagarvodet, föreslagits att höja kontrollörens bidrag för kost till 1 krona 50 öre för dag; och har därvid anförts, att genom en dylik höjning vinsten på berörda förfarande skulle bli alltför liten för att locka till missbruk av omnämnd beskaffenhet.

Även ett fullt regelrätt anlitage av kost genom tillverkarens försorg är med nu stadgade låga avdrag å dagavlöningen uppenbarligen ägnad att ställa de kontrollörer ogynnsammare, vilka ej kunna eller vilja begagna sig av den medgivna rätten. I den mån det fastställda bidraget närmar sig den verkliga kostnaden för mathållningen, bliva avlöningsförhållandena mera likformiga bland kontrollörerna. Särskilt från denna synpunkt sett anser kontrollstyrelsen det framställda förslaget vara synnerligen beaktansvärt, men vill uttryckligen betona, att en författningsändring i angiven riktning ej bör vidtagas annat än i sammanhang med en arvodeshöjning för kontrollörerna. Det ersättningsbelopp, en krona 50 öre, som nu föreslagits för upplåten kost, är detsamma, som varit bestämt i 1873 och 1882 års förordningar angående beskattning av vitbetssocker-tillverkningen. En eventuell dylik förändring kommer att beröra även förste kontrollörerna.»

Vid ärendets föredragning för Kungl. Maj:t yttrade dåvarande chefen för finansdepartementet, på sätt framgår av det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 316 till 1917 års riksdag fogade utdraget av vederbörande statsrådsprotokoll, att det vore med en viss tvekan departementschefen med en höjning i kontrollörs arvode föresloge att förena en ökning i den ersättning, som av kontrollörspersonalen utgaves och komme sockerfabrik till godo för kost till samma personal. Genom sistnämnda ökning hade kontrollstyrelsen velat förekomma missbruk, som skulle sägas ställa kontrollör i beroende av sockerfabrik. Ehuru departementschefen i princip utan vidare godkände ett sådant betraktelsesätt, kunde det emellertid ifrågasättas, huruvida den då anvisade vägen vore i förevarande avseende den lämpligaste. I sakens dåvarande läge hade departementschefen emellertid ingen annan utväg att föreslå, men ansåge sig dock böra uttala den meningen, att detta beslut i fråga om kontrollörs ersättning till sockerfabrik för kost icke finge anses prejudicerande, i händelse vid närmare undersökning man skulle finna en annan väg till ordnande av det av kontrollstyrelsen anmärkta förfarande vara lämpligare.

Proposition
nr 316/1917.

Kontrollstyrelsens av departementschefen sålunda tillstyrkta förslag i förevarande punkt blev av Kungl. Maj:t förelagt riksdagen och vann riksdagens bifall. För närvarande gäller alltså, att tillverkare är skyldig att, på anmodan av Kungl. Maj:ts befallningshavande, åt envar av kontrollpersonalen, som sådant önskar, anskaffa lämplig kost mot en ersättning av *en krona 50 öre* om dagen.

Svenska sockerfabriksaktiebolagets ovanberörda framställning innefattas i en den 24 september 1918 dagtecknad skrivelse. I denna skrivelse har bolaget — under återopande av de under nu rådande kristid alltmer stegrade kostnaderna för den mathållning åt kontrollörerna vid bolagets sockerfabriker, som ålåge fabrikerna att ombesörja — hemställt, huruvida icke kontrollstyrelsen ville utverka, att ifrågavarande kostnader bleve ersatta av statsmedel på sådant sätt, att det pris, mathållningen betingade utöver det nu författningsenligt från kontrollörerna själva utgående dagsbidraget av en krona 50 öre, måtte ersättas antingen fabrikerna, då dessa besörjde mathållningen, eller kontrollörerna, då dessa föredroge att själva sörja för densamma. Bolaget har vidare föreslagit, att de avsedda fyllnadsbeloppen skulle till storleken bestämmas av Kungl. Maj:ts befallningshavande i respektive län.

Svenska
sockerfa-
briksaktie-
bolaget 1918.

Bolaget har vid sin skrivelse fogat uppgjorda sammandrag av från de särskilda under bolaget lydande fabriksförvaltningarna infordrade uppgifter angående kostnaderna vid varje fabrik för ifrågavarande mat-

hållning. Av dessa sammandrag inhämtas, att totalkostnaden för man och dag vid olika fabriker under oktober 1918 beräknats växla mellan 3 kronor och 8 kronor. Antalet kosthållsdagar var under år 1917 14,166. Om nyssberörda priser då varit rådande, skulle utgifterna för bolaget (utöver kontrollörernas bidrag) hava belöpt sig till 49,125 kronor. Emellertid var hela antalet tjänstgöringsdagar för kontrollpersonalen under år 1917 29,746. Därest bolagets mathållningsskyldighet till fullo utnyttjats, skulle bolaget alltså fått vidkännas en nettoutgift av 90,672 kronor.

Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag 1918.

Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag har i skrivelse den 29 oktober 1918 gjort en framställning i väsentligen samma syfte som Svenska sockerfabriksaktiebolagets.

Kontrollstyrelsen.

Kontrollstyrelsen finner de av Svenska sockerfabriksaktiebolaget anförda synpunkterna vara i princip riktiga. Då det emellertid under nu rådande förhållanden torde vara omöjligt att erhålla någon fast utgångspunkt för beräkningen av statens bidrag till bestridande av mathållningskostnaderna, anser styrelsen med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna av föreliggande förslag, att en lämpligare tidpunkt för frågans lösning bör avvaktas. Genom att fastställa en maximigräns för det fyllnadsbelopp, som enligt bolagens förslag skulle till dem utgå efter Kungl. Maj:ts befallningshavandes bestämmande, kunde visserligen vinnas en garanti för att statsverket icke av ifrågavarande anledning betungades utöver en viss gräns. Med en dylik lösning av frågan vore emellertid i själva verket icke mycket vunnet. Sockerbolagen erhöle visserligen *en del* av sina ifrågavarande kostnader ersatta, men själva huvudspörsmålet, nämligen om upphävande av kontrollpersonalens ekonomiska mellanhavande med och beroende av vederbörande tillverkare kvarstode olöst. Ehuru kontrollstyrelsen alltså icke kan skänka sitt understöd åt de av omförmälda bolag nu gjorda framställningarna, har styrelsen likväl velat härigenom underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Kostnadsfri ledighet för kontrollpersonalen vid raffinaderierna.

4. En annan fråga, som lämpligen bör upptagas till behandling i sammanhang med kontrollpersonalens avlöningsförhållanden, är den om rätt till kostnadsfri ledighet (semester) för förste kontrollörerna och kontrollörerna vid raffinaderierna.

Kontrollstyrelsen har i särskilda, den 24 oktober och den 6 december 1916 dagtecknade utlåtanden yttrat sig över gjorda framställningar i detta ämne och därvid hemställt om bemyndigande för styrelsen att

under vissa förutsättningar bevilja kostnadsfri ledighet åt förste kontrollör vid raffinaderi under högst en månad och åt annan kontrollör därstädes under högst 15 dagar, allt för tillverkningsår räknat. Enligt vad kontrollstyrelsen inhämtat, har lönerogleringskommittén, som till Kungl. Maj:t avgivit infortrade yttranden i ärendet, i huvudsak biträtt kontrollstyrelsens förslag. Frågan är för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Kontrollstyrelsen vill nu endast kraftigt understryka önskvärdheten av att semesterfrågan vinner en snar lösning i den av styrelsen och lönerogleringskommittén förordade riktningen. På sätt ovan i föreliggande utlåtande (sid. 37) angivits, är en sådan lösning, såvitt kontrollörerna angår, en av förutsättningarna för ett raskt genomförande av styrelsens förslag till åstadkommande av tryggare anställningsvillkor för en del av kontrollpersonalen. De omständigheter i övrigt, som tala till förmån för framställningarna om semester, torde redan förut vara så utredda, att styrelsen nu icke behöver ånyo ingå därpå.

En av de utav kontrollstyrelsen tillkallade sakkunniga har framhållit önskvärdheten av att kontrollör finge, då han på grund av sjukdom vore urståndsatt att tjänstgöra, uppbära dagarvode under högst 15 dagar. Kontrollstyrelsen anser emellertid, att det ifrågasatta bemyndigandet för kontrollstyrelsen att meddela kontrollör vid raffinaderi kostnadsfri ledighet bör avse rätt att bevilja dylik ledighet för högst 15 dagar under ett tillverkningsår utan avseende å, huruvida i förekommande fall ledigheten kan anses motsvara semester eller behövas för sjukdom eller av annat trängande skäl. En motsvarande ståndpunkt har lönerogleringskommittén uttryckligen intagit, såvitt angår den förordade ledigheten för förste kontrollörer vid raffinaderi.

IV. Understöd åt ur tjänst avgången kontrollpersonal m. m.

I och för uppehållande av kontrollens effektivitet har kontrollstyrelsen år 1914 bestämt, att förste kontrollör vid uppgörande av förslag till kontrollörer icke borde å förslaget uppföra personer, som fyllt 70 år. Med hänsyn till de krav, som måste ställas på en kontrollörs vaksamhet och iakttagelseförmåga, skulle en sänkning av nämnda åldersgräns till 67 år vara önskvärd. Genom en dylik åtgärd skulle man även, på sätt i det föregående (sid. 36 och 37) angivits, bereda en möjlighet att utan dröjsmål genomföra det av kontrollstyrelsen framlagda förslaget angående fastare anställning för kontrollörerna vid raffinaderierna.

*Åldersgränsen
för anställning
vid
kontrollen.*

Avskeds-
premie.

Det har för kontrollstyrelsen uppgivits, att kontrollörerna själva ej skulle vara obenägna för en nedsättning av åldersgränsen, dock under förutsättning att de vid avgången ur kontrollens tjänst erhöle en avskedspremie i form av årligt understöd. Detta förslag har styrelsen ansett vara mycket beaktansvärt.

Under hittillsvarande förhållanden hava kontrollörernas anställningsvillkor varit så pass lösliga, att berättigade invändningar kunnat göras mot tanken att tillerkänna dem några ekonomiska förmåner efter det anställningen upphört. Annorlunda kommer det att bliva i händelse av bifall till kontrollstyrelsens föreliggande förslag om fastare anställning för de äldre kontrollörerna. Det arbete, som skall utföras av de kontrollörer vid raffinaderierna, vilka få årstjänstgöring, blir av så stadigvarande natur, att det synes billigt, att ifrågasätta kontrolltjänstemän efter uppnådd åldersgräns, i likhet med andra statstjänare, erhålla något bidrag till sitt uppehälle. Behovet härav framträder naturligen särskilt i fråga om den under senare år i antal tilltagande grupp av kontrollörer, vilkas hela utkomst vilar på deras kontrollverksamhet. Det synes helt enkelt vara ett ofrånkomligt krav, att dessa, sedan de under en längre följd av år haft stadigvarande anställning i kontrollens tjänst, icke vid ett nödtvunget avskedstagande berövas alla sina existensmöjligheter utan att de få i form av ett årligt understöd bibehålla åtminstone en mindre del av sina förutvarande löneförmåner. Kontrollstyrelsen anser emellertid, att ett dylikt understöd bör tillgodokomma även den, som på grund av annan föregående verksamhet, t. ex. i militär tjänst, åtnjuter pension av allmänna medel, förutsatt att han under tillräckligt lång tid haft stadigvarande anställning vid sockerkontrollen. På pensionsväsendets område saknas icke motsvarigheter till en sådan dubbelpensionering. Så, t. ex., är ju en gymnastiklärare vid statens läroverk i denna egenskap pensionsberättigad, oavsett huruvida motsvarande förmån tillkommer honom exempelvis såsom f. d. officer. I avseende å sockerkontrollörs avskedspremie vill kontrollstyrelsen dock ifrågasätta, huruvida icke densamma bör minskas i sådana fall, då vederbörande i annan egenskap uppbar pension av allmänna medel.

Då kontrollstyrelsen icke är en i hithörande frågor sakkunnig myndighet, vill styrelsen emellertid icke närmare ingå på sättet för utformningen av föreliggande förslag. Styrelsen vill endast uttala, att den anser såsom självfallet, att vid bestämmande av avskedspremiens storlek hänsyn vidare tages till längden av vederbörande kontrollörs föregående tjänstgöring vid kontrollen, samt att därvid, såvitt angår de

nuvarande kontrollörerna, dessa få tillgodoräkna den tid, de efter den 1 september 1906 haft stadigvarande anställning.

Från kontrollörshåll har föreslagits, att avskedspremien skulle utgå enligt följande grunder, nämligen

efter minst 10 tjänsteår med 30 procent av årsarvodet						
» » 15 » » 35 » » »						
» » 20 » » 40 » » »						
» » 25 » » 50 » » »						

Då kontrollörsarvodet för helt år utgör 2,920 kronor, skulle avskedspremien bliva respektive 876, 1,022, 1,168 och 1,460 kronor. Kontrollstyrelsen anser dessa belopp mycket måttligt tilltagna.

I händelse kontrollörerna erhålla den nu ifrågasatta understödsrätten, torde enahanda förmån böra beredas förste kontrollörerna vid raffinaderierna. I stort sett äro samma skäl, som kunna åberopas i det ena fallet, tillämpliga jämväl i det andra.

Löneregleringskommittén har i sitt förut omförmälda utlåtande av den 8 juni 1917 i fråga om rätt till viss kostnadsfri ledighet för kontrollörerna vid sockerraffinaderierna i riket betonat, att de skäl, som kunde anföras till stöd för bifall till de då föreliggande framställningarna i semesterfrågan, ingalunda kunde få anses, därest fråga därom föreläge, föranleda till beredande åt kontrollörerna vid sockerraffinaderierna av andra förmåner, som i allmänhet vore förbundna med ordinarie anställning i statens tjänst. Kontrollstyrelsen har icke förbisett, att kommittén med detta uttalande torde hava siktat på t. ex. ett sådant förslag som det av styrelsen nu framlagda angående understöd åt ur tjänst avgången kontrollpersonal. Då emellertid, såsom i förevarande fall, alldeles särskilda omständigheter tala till förmån för den av styrelsen ifrågasatta anordningen, har styrelsen icke känt sig bunden av kommitténs uttalande utan ansett sig pliktig att framlägga de förslag, som äro bäst ägnade att främja den av motionären vid 1917 års riksdag åsyftade och av styrelsen såsom lämplig och rättvis befunna fastare anställningen för raffinadkontrollörerna.

Den förut omförmälda nedsättningen av åldersgränsen för anställning vid sockerkontrollen låter sig utan betänkligheter genomföras, såvida förslaget om en avskedspremie vinner bifall. I motsatt fall åter torde det vara nödvändigt, att åtminstone de äldre bland den nuvarande kontrollpersonalen vid avgången ur tjänst tillerkännes något vederlag för att deras anställning vid kontrollen upphör tidigare, än de haft anled-

ning beräkna. Detta skulle kunna ske t. ex. i den formen, att ett ekonomiskt understöd, analogt med den ovan föreslagna avskedspremien, tilldelas dem efter avskedstagandet vid 67 års ålder, till dess de uppnått den nuvarande åldersgränsen, 70 år.

V. Erforderliga författningsändringar.

För genomförande av kontrollstyrelsens i föreliggande utlåtande framställda förslag äro åtskilliga författningsändringar erforderliga. I sådant avseende har kontrollstyrelsen uppgjort bilagda förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker samt till ändrad lydelse av vissa paragrafer i ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen den 23 juli 1908 (bilagorna 1 och 2).

De ändringar, som föreslagits beträffande nämnda förordning, äro betingade uteslutande av den ifrågasatta indragningen av förstekontrollörsbefattningarna vid råsockerfabrikerna och de därmed i samband stående förslagen om överflyttande till kontrollstyrelsen av utnämningrätten beträffande kontrollörer och tillsyningsmän, om tilläggsarvode åt förmän vid de fristående råsockerfabrikerna samt om reseersättning i vissa fall. Någon närmare motivering rörande de särskilda ändringsförslagen i denna del torde icke vara av nöden.

Vad angår förslaget till ändringar i ordningsstadgan må erinras, att enligt 26 § 1 mom. ansökan till befattning såsom förste kontrollör skall årligen före den 1 juni inlämnas till kontrollstyrelsen. Denna tidsbestämmelse torde lämpligen böra framflyttas till den 1 maj. I 28 och 29 §§ av ifrågavarande förslag återfinnas de bestämmelser, som ansetts nödiga för att tillförsäkra kontrollpersonalen de av kontrollstyrelsen förordade tryggare anställningsvillkoren. I fråga om motiveringen till dessa bestämmelser kan styrelsen inskränka sig till att hänvisa till vad i ämnet anförts under punkten II i det föregående. Här må endast nämnas, att kontrollstyrelsen ansett lämpligt att i sammanhang med den nya ordningen för tillsättande av kontrollörstjänster föreslå, att den i 28 § 1 mom. av ordningsstadgan föreskrivna tidpunkten för ingivande av ansökning till dylik befattning framflyttas från den 1 juli till den 1 juni. Övriga tidsbestämmelser i samma moment hava i förslaget jämkats i överensstämmelse härmed.

Vad styrelsen förordat i fråga om beredande av understöd åt ur tjänsten avgången kontrollpersonal har av skäl, som förut angivits, icke givit styrelsen anledning att framlägga några närmare utformade förslag.

Den föreslagna nedsättningen av åldersgränsen för anställning vid kontrollen torde icke behöva komma till uttryck i författningarna.

o

Under återopande av vad i föreliggande utlåtande anförts får kontrollstyrelsen alltså såsom resultat av den i 1917 års riksdags skrivelse nr 259 begärda, av Kungl. Maj:t åt styrelsen uppdragna utredningen härigenom överlämna omförmälda förslag till författningsändringar, åsyftande dels en inskränkning av antalet förste kontrollörer vid sockertillverkningen, dels ock beredande av mera stadigvarande anställning åt sådana kontrollörer vid sockertillverkningen, som äro äldre i tjänst.

Därjämte får kontrollstyrelsen hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder, i syfte att förste kontrollörer och kontrollörer vid sockerraffinaderierna måtte i huvudsaklig anslutning till de av styrelsen framlagda riktlinjerna komma i åtnjutande av visst årligt understöd, efter det de lämnat sin anställning vid kontrollen.

De av kontrollstyrelsen, jämlikt Kungl. Maj:ts den 5 juli 1918 givna bemyndigande, tillkallade sakkunniga, vilka icke deltagit i själva utarbetandet av förevarande utlåtande, men erhållit tillfälle att yttra sig däröver, hava till styrelsen inkommit med yttranden av den lydelse, som framgår av bilagorna 3—5 vid detta utlåtande.

Protokollsutdrag, utvisande inom styrelsen uttalade avvikande meningar m. m., bifogas i avtryck (bil. 6).

Remissakten återgår härmed och tillika överlämnas dels från förste kontrollörerna vid raffinaderierna infordrade yttranden i förevarande ärende, dels införskaffade uppgifter angående de kontrollörer, som åtnjuta pension av statsmedel, dels ock omförmälda av Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag till kontrollstyrelsen ingivna framställningar.

Stockholm den 6 december 1918.

Underdånigst

FREDRIK ZETHELIUS.

G. B. LAGERGREN.

K. ARNELL.

Förslag

till

ändrad lydelse av 7 §, 13 § 4 mom., 18 § 1 mom., 19, 20 och 21 §§, 22 § 2 mom., 25 § 2, 3, 4 och 6 mom., 28 § 1 och 2 mom., 29 § 2 mom., 30 § samt 37 § 1 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker.

7 §.

För allt obeskattat socker, som under transport mellan inrikes orter förkommer, skall avsändaren betala vederbörlig skatt. Kan han emellertid styrka, att godset genom skeppsbrott, uppbringning eller annan olycka gått förlorat, må eftergift av skatten äga rum. Till Kungl. Maj:t ställd ansökan härom, åtföljd av handlingar, innefattande erforderlig utredning rörande förhållandet, ingives till Kungl. Maj:ts befallningshavande, som inhämtar yttrande av, såvitt angår raffinaderi eller med raffinaderi förenad råsockerfabrik, vederbörande förste kontrollör samt beträffande råsockerfabrik, som ej är förenad med raffinaderi (*fristående råsockerfabrik*), vederbörande kontrollör, som tillika är förman (*kontrollör-förman*), samt därefter med eget utlåtande till Kungl. Maj:t insänder handlingarna i ärendet.

13 §.

4. Vederbörande förste kontrollör eller kontrollör-förman eller deras ställföreträdare äge rätt att använda fabriksens laboratorium för utförandet av behövliga undersökningar.

18 §.

1. Då fabrik skall sättas i gång eller vid början av ett tillverkningsår fortfarande vara i verksamhet, åligger det tillverkaren att, minst tio dagar förrän rörelsen må börja, till Kungl. Maj:ts befallningshavande ingiva skriftlig *driftsanmälan* med uppgift om

- a) dagen, då han ämnar börja rörelsen,
- b) huruvida arbetet skall fortgå dag och natt eller endast om dagen,

- c) antalet ingångar, som i allmänhet skola hållas öppna,
- d) huruvida socker skall förvaras utom fabriksområdet, samt
- e) ombud, som i tillverkarens frånvaro skall företräda honom inför kontrolltjänstemännen,

varjämte, därest fabriken ej står under kontroll, då anmälan göres, vid densamma skall fogas intyg av förste kontrollör eller, såvitt angår fristående råsockerfabrik, kontrollör-förman, att anordningarna vid fabriken icke strida mot denna förordnings eller ordningsstadgans föreskrifter.

19 §.

Vid fristående råsockerfabrik skall inom en vecka efter det centrifugering av socker upphört allt socker vara inlagt på magasin under kronans lås; och skall tillverkaren därefter ofördröjligen hos kontrollören-förmannen göra anmälan om arbetets avslutande (*slutanmälan*).

Vid raffinaderi och med raffinaderi förenad råsockerfabrik göres slutanmälan hos förste kontrollören, när allt skattepliktigt socker utlämnats från fabriken.

Vederbörande kontrolltjänsteman åligger att lämna tillverkaren bevis om gjord anmälan ävensom att, så fort ske kan, därom underätta Kungl. Maj:ts befallningshavande samt kontrollstyrelsen.

Vill — — — tillståndsbevis.

20 §.

1. Om i annan fabrik än sådan, som omförmäles i 14 §, centrifugering av socker ej företages inom sex helgfria dygn efter den i drifts-anmälan uppgivna tiden, åligger det tillverkaren att för hela den tid, varunder arbete icke ägt rum, till Kungl. Maj:ts befallningshavande inbetala det kontrollörerna och, där sådan finnes anställd, förste kontrollören vid fabriken tillkommande arvode, vid äventyr, om betalning ej sker, att Kungl. Maj:ts befallningshavande låter hos tillverkaren utmäta detsamma. Beror uppskov på olyckshändelse eller annan omständighet, varöver tillverkaren ej kunnat råda, må kontrollstyrelsen kunna på ansökning medgiva befrielse från skyldighet, som stadgas i detta mom.

2. Har under den del av året, arbete i fabriken enligt anmälan fortgått, icke vid fabriken tillverkats i medeltal femtusen kilogram socker för varje helgfritt dygn, åligger det likaledes tillverkaren att till Kungl. Maj:ts befallningshavande inbetala hela det kontrollörerna och, där sådan finnes anställd, förste kontrollören vid fabriken tillkommande arvode, vid äventyr, om betalning ej sker, att Kungl. Maj:ts befallningshavande låter hos tillverkaren utmäta detsamma.

21 §.

Tillverkare — — — meddelar. Nämnda bok skall, när helst så påfordras, hållas tillgänglig för vederbörande förste kontrollör och kontrollör-förman.

22 §.

2. Därest tillverkare ej åtnöjes med av förste kontrollör eller kontrollör-förman, vid tillämpningen av denna förordning meddelad föreskrift eller vidtagen åtgärd, äger han att hos kontrollstyrelsen däri söka ändring.

25 §.

2. Enligt de närmare föreskrifter, som innehållas i ordningsstadgan, utövas den i 1 mom. avsedda kontrollen vid raffinaderier och sådana råsockerfabriker, som äro förenade med raffinaderier, av förste kontrollörer och kontrollörer samt vid fristående råsockerfabriker av dels kontrollörer, av vilka en vid varje fabrik tillika är förman, dels ock tillsyningsmän.

3. Förste kontrollörer, kontrollörer och tillsyningsmän förordnas av kontrollstyrelsen.

4. Dagarvode utgår av statsmedel under tjänstetiden till förste kontrollör med tolv kronor, till kontrollör, som tillika är förman, med nio kronor och till annan kontrollör med åtta kronor, dock att, där annan kontrollör än förste kontrollör under kalendermånad eller del därav tjänstgjort längre tid än i medeltal åtta timmar om dagen, särskild ersättning för överskjutande antal timmar utgår med en krona för timme. Förste kontrollör och kontrollör-förman erhålla dessutom, om resa förekommer, rese- och traktamentsersättning enligt fjärde klassen i gällande resereglemente för varje gång, de inträda i tjänstgöring eller från en till annan fabrik förflyttas. Förordnas förste kontrollör eller kontrollör-förman att verkställa förrättning under tid, då han ej är inkallad till tjänstgöring, erhåller han dels reseersättning enligt fjärde klassen i resereglementet, dels ock dagarvode, förste kontrollör med tolv och kontrollör-förman med nio kronor.

6. Då, enligt vad i 19 § sägs, slutanmälan blivit gjord, skola vid fristående råsockerfabrik samtliga kontrollörer och vid annan fabrik förste kontrollör och kontrollörer återkallas. Vid fristående råsockerfabrik skall tillsynen överlämnas åt vederbörande tillsyningsman, vilken — — — likaledes gäldas av tillverkaren.

28 §.

1. När socker skall uttagas från fabrik, göre tillverkaren hos vederbörande förste kontrollör, kontrollör-förman eller tillsyningsman anmälan därom, med angivande huruvida sockret skall utlämnas till fritt bruk eller försändas till annan fabrik, allmänt sockernederlag eller tullkammare.

2. Utlämnas socker till fritt bruk, skall vederbörande förste kontrollör, kontrollör-förman eller tillsyningsman utfärda vågsedel i två exemplar, av vilka det ena överlämnas till tillverkaren och det andra, försett med kvitto av tillverkaren eller hans ombud, bilägges kontrollhandlingarna.

29 §.

2. Därest vid fristående råsockerfabrik kontrollören-förmannen icke besitter tillräckliga insikter i verkställandet av analyser å melass, skall, när så erfordras, därav tagas prov, som, försett med nämnda kontrollörs och tillverkarens sigill, insändes till kontrollstyrelsen för verkställande av undersökning.

På samma sätt förfares, där tillverkare ej är nöjd med undersökning, som enligt 1 mom. blivit i fabrik verkställd; och skall resultatet av den inom kontrollstyrelsen företagna undersökningen bliva avgörande.

30 §.

Inventering eller uppvägning av allt i fabrik eller magasin befintligt socker skall årligen den 31 juli samt eljest, när kontrollstyrelsen därom förordnar, verkställas i närvaro av vederbörande förste kontrollör, kontrollör-förman eller tillsyningsman.

Befinnes — — — åtgärder.

37 §.

1. Underlåter tillverkare att, i enlighet med därom givna föreskrifter, föra den bok, som omförmäles i 21 §, eller vägrar han förste kontrollör eller kontrollör-förman tillgång till samma bok eller vederbörande kontrolltjänsteman eller den, vilken äger anställa undersökning om förbrytelse mot denna förordning, tillträde till rum eller byggnad, där undersökning må ske, eller till ritning och beskrivning över fabriken, straffes med böter från och med etthundra till och med ettusen kronor.

Förslag

till

ändrad lydelse av 5, 7 och 8 §§, 9 § 1 mom., 10, 11, 12, 13, 14 och 15 §§, 17 § 2 mom., 21 § 1 och 3 mom., 25 §, 26 § 1 mom., 28, 29 och 30 §§, 31 § 1, 2 och 5 mom. samt 32 § i ordningsstadgan rörande sockerbeskattningen den 23 juli 1918.

5 §.

Cisterner för förvaring av sirap och melass skola på olika höjd och olika sidor vara försedda med kranar, som anbringas enligt föreskrift av förste kontrollören eller kontrollören-förmanen. Kranar vid till- och avlopp skola vara så beskaffade, att de kunna förses med kronans lås.

7 §.

Tillverkare åligger:

att själv — — — — ordningsstadga,

att ofördröjligen efter varje skatteinbetalning till förste kontrollören, kontrollören-förmanen eller tillsyningsmannen mot bevis överlämna kvittenset å inbetald skatt,

att varje söckendag senast klockan 12 på dagen lämna förste kontrollören eller kontrollören-förmanen uppgift om storleken av föregående dags tillverkning,

att senast — — — — föra, samt

att lämna — — — — uppgifter.

8 §.

1. Förste kontrollör åligger:

— — — — —

2. Vad i 1 mom. stadgats skall i tillämpliga delar gälla beträffande den kontrollör vid fristående råsockerfabrik, som tillika är förman.

9 §.

1. Den i 8 § omförmälda undersökning av sockerhalten i sirap och melass behöver icke äga rum i de fall, då vederbörande kontrolltjänsteman, på grund av sin erfarenhet om tillverkningen i fabriken, äger kännedom om varans beskaffenhet.

10 §.

Inom oktober månads utgång skall den vid fabriken då tjänstgörande förste kontrollören eller kontrollören-förmannen till kontrollstyrelsen insända ett i enlighet med fastställt formulär upprättat utdrag ur den i 21 § av förordningen angående beskattning av socker föreskrivna fabriksbok.

11 §.

Kontrollörs allmänna åligganden äro att i den ordning, vederbörande förste kontrollör eller kontrollör-förman bestämmer, utöva tillsyn vid fabriken samt att därvid med noggrannhet övervaka, att de för kontrollen givna stadganden städse iakttagas.

Kontrollör — — — — meddelade.

12 §.

Därest tillverkare önskar besiktning av sockerfabrik i och för erhållande av sådant intyg, som föreskrives i 18 § 1 mom. av förordningen angående beskattning av socker, skall skriftlig anmälan därom göras hos kontrollstyrelsen, som förordnar förste kontrollör eller, såvitt angår fristående råsockerfabrik, kontrollör-förman att verkställa besiktningen. Vid — — — — dag.

Med ledning — — — — intyget.

Befinnas — — — — vidtagna. Verkställes den senare besiktningen av annan än i tjänstgöring vid fabriken varande kontrolltjänsteman, skall besiktningssmannen av tillverkaren åtnjuta gottgörelse med tolv kronor om dagen jämte ersättning för resekostnader enligt fjärde klassen i gällande resereglemente.

13 §.

Innan arbetet inom fabrik efter nytt tillståndsbevis börjar, skall, därest besiktning enligt 12 § verkställts av den kontrolltjänsteman, under vars inseende fabriken är ställd, denne undersöka, huruvida några förändringar vidtagits med fabriken sedan nämnda besiktning, och om

detta befinnes vara fallet, därom uppsätta protokoll, varmed förfares på sätt i 12 § sägs.

Har besiktning enligt 12 § icke ägt rum eller har densamma verkställts av annan kontrolltjänsteman än den, under vars inseende fabriken är ställd, skall denne, innan arbetet efter nytt tillståndsbevis börjar, anställa besiktning i enlighet med föreskrifterna i sagda paragraf.

14 §.

Vederbörande förste kontrollör eller kontrollör-förman skall i enlighet med de närmare föreskrifter, som meddelas av kontrollstyrelsen, föra sockerjournal, skatteavräkningslängd och dagbok.

Vid skatteavräkningslängden skola biläggas de av tillverkaren avlämnade kvittenser å inbetald skatt.

15 §.

Senast andra helgfria dagen i varje månad skall vederbörande kontrolltjänsteman översända dels till kontrollstyrelsen utdrag av sockerjournalen och skatteavräkningslängden för föregående månad, dels ock till Kungl. Maj:ts befallningshavande utdrag av skatteavräkningslängden för samma tid.

Omedelbart — — — förfaras.

17 §.

2. Då obeskattat socker försändes från fabrik eller allmänt nederlag till tullkammare, skall vederbörande förste kontrollör, kontrollör-förman eller tillsyningsman genast översända förpassning å sockret till tullkammaren.

Sedan sockret i behörigt skick ankommit till tullkammaren, åligge därvarande tullförvaltning att härom meddela attest å det översända exemplaret av förpassning och detsamma med posten återsända till vederbörande kontrolltjänsteman i avsändningsorten. Framkommer icke sockret till tullkammaren inom beräknad tid eller befinnes sockret vid framkomsten icke hålla den i förpassningen angivna myckenhet, skall tullförvaltningen i destinationsorten härom underrätta vederbörande kontrolltjänsteman i avsändningsorten.

21 §.

1. Tillsyn vid allmänt sockernederlag utövas av särskild tillsyningsman, som för högst ett år i sänder förordnas av kontrollstyrelsen, dock med rätt för kontrollstyrelsen, om anledning därtill förekommer, att jämväl tidigare skilja honom från befattningen.

3. Skulle de tillsyningsman åliggande göromål vid nederlaget bliva av den omfattning, att desamma icke kunna av honom ensam nöjaktigt fullgöras, äge kontrollstyrelsen förordna en eller flera biträdande tillsyningsmän.

25 §.

I fråga om kontrollen vid allmänna nederlag för obeskattat socker gälla i övrigt i tillämpliga delar till efterrättelse vad som stadgas uti 9, 22, 26—28, 30, 31 och 33 §§ av förordningen angående beskattning av socker samt i 31 och 32 §§ i denna ordningsstadga, med iakttagande därvid, att vad som finnes stadgat i fråga om tillverkare skall gälla om nederlagsinnehavare, vad som stadgats om förste kontrollör och kontrollör-förman skall gälla om tillsyningsman och vad som gäller om kontrollör skall tillämpas å biträdande tillsyningsman.

26 §.

1. Ansökan till befattning såsom förste kontrollör inlämnas årligen före den 1 maj till kontrollstyrelsen.

Sökande skall, såvida han ej förut tjänstgjort såsom förste kontrollör, vid ansökningsfoga dels betyg över avlagd mogenhetsexamen eller examen från tekniskt läroverk, dels ock intyg därom, att han äger tillräckliga insikter i verkställandet av analyser å socker, sirap och melass samt nödig kunskap i gällande författningar och föreskrifter rörande beskattningen av socker och tillsynen däröver.

28 §.

1. Ansökning till kontrollörsbefattning inlämnas före den 1 juni till kontrollstyrelsen.

Inkomna ansökningar, som avse anställning vid raffinaderi eller med raffinaderi förenad råsockerfabrik, skola ofördröjligen efter ansökningstidens slut överlämnas till vederbörande förste kontrollör, vilken

det åligger att före den 15 juni till kontrollstyrelsen avgiva skriftligt förslag till kontrollörsutnämning.

2. Sökande till kontrollörsbefattning bör vid ansökningsfoga bevis, varmed han vill styrka sin lämplighet, däribland, om han ej förut tjänstgjort, intyg av förste kontrollör eller kontrollör-förman om nödig kunskap i gällande författningar och föreskrifter rörande beskattningen av socker och tillsynen därvid ävensom, om den sökande står i tjänsteförhållande, bevis, att han är oförhindrad emottaga den sökta befattningen.

3. Den, som förordnas till kontrollör, skall av kontrollstyrelsen indelas till tjänstgöring vid viss fabrik. Vid varje fristående råsockerfabrik utser kontrollstyrelsen en av de till tjänstgöring där indelade kontrollörerna att tillika vara förman.

För varje fabrik upprättar kontrollstyrelsen en turlista, upptagande samtliga kontrollörer i ordning efter tjänsteålder; skolande vid raffinaderi såsom regel endast tillgodoräknas den tid, vederbörande förut tjänstgjort vid kontrollen över dylik fabrik.

Sedan kontrollör vid raffinaderi förordnats, lämne kontrollstyrelsen ofördröjligen förste kontrollören underrättelse därom. Den kontrollör vid fristående råsockerfabrik, som utsetts att tillika vara förman, erhålle motsvarande underrättelse beträffande annan kontrollör vid dylik fabrik.

4. Sedan kontrollör utsetts, lämne kontrollstyrelsen Kungl. Maj:ts befallningshavande underrättelse därom ävensom om hans adress.

5. Ansökning till befattning såsom tillsyningsman inlämnas till kontrollstyrelsen, och skall sökande därvid iakttaga vad i 2 mom. finnes föreskrivet beträffande sökande till kontrollörsbefattning.

29 §.

1. Den kontrollör vid fristående råsockerfabrik, som utsetts att tillika vara förman, inkallas till tjänstgöring av kontrollstyrelsen. Annan kontrollör vid sådan fabrik inkallas av förmannen.

Kontrollör vid raffinaderi och med raffinaderi förenad råsockerfabrik inkallas av vederbörande förste kontrollör.

Angående kontrollör-förmans inkallande till eller återkallande ur tjänstgöring samt honom meddelad tjänstledighet skall kontrollstyrelsen lämna underrättelse till Kungl. Maj:ts befallningshavande.

2. Kontrollörer skola, i den mån och till det antal sådant erfordras, för tjänstgöring tills vidare inkallas i den ordning, vari de upp-

förts å den i 28 § 3 mom. omförmälda turlistan. Då så oundgängligen erfordras, äge vederbörande förste kontrollör och kontrollör-förman dessutom till tillfällig tjänstgöring inkalla nödigt antal kontrollörer.

Utan kontrollstyrelsens medgivande må dock icke i något fall samtidigt vara till tjänstgöring inkallade vid fristående råsockerfabrik flera än fyra kontrollörer för tjänstgöring tills vidare och två kontrollörer för tillfällig tjänstgöring eller vid raffinaderi flera än tio kontrollörer.

3. Förste kontrollör och kontrollör-förman äga, var och en i vad under honom ställd fabrik angår, att bevilja kontrollör tjänstledighet och att förordna annan kontrollör, eller, om sådan ej finnes att tillgå, annan lämplig person att under tiden bestrida kontrollörsbefattningen, i senare fallet dock för högst fjorton dagar.

4. Varder till tjänstgöring inkallad kontrollör av sjukdom eller annat förfall hindrad att å bestämd tid inställa sig till tjänstgöring eller att eljest fullgöra sin befattning, anmäla han det ofördröjligen hos vederbörande förste kontrollör respektive kontrollör-förman, vilken, där han så finner nödigt, inkallar annan kontrollör.

5. Under tjänstgöring skola förste kontrollör och kontrollör bära synligt tjänstetecken.

30 §.

Förste kontrollör och kontrollör-förman skola inställa sig i tjänstgöring vid vederbörande fabrik ett dygn, helgdag oräknad, före den tid, då tillverkningen enligt tillståndsbevis må begynna, och skall kvarstanna till dess han återkallas ur tjänstgöring.

31 §.

1. Förste kontrollör och kontrollör-förman äga utbekomma tjänstgöringsarvode, med avdrag av tillverkare möjligen tillkommande ersättning för kost och bostad, hos Kungl. Maj:ts befallningshavande för en månad i sänder eller vid tjänstgöringstidens slut.

2. Kontrollör skall inom åtta dagar efter varje kalendermånads utgång inlämna kvitterad räkning å tjänstgöringsarvode, efter avdrag av tillverkare möjligen tillkommande ersättning för kost och bostad, till vederbörande förste kontrollör respektive kontrollör-förman, vilken det åligger att ofördröjligen efter granskning översända inkomna räkningar till Kungl. Maj:ts befallningshavande.

5. Betalning för kontrolltjänstemans kost och bostad erhåller tillverkare enligt räkning, som bestyrkes av förste kontrollören eller kontrollören-förmannen.

32 §.

Gör kontrollör sig skyldig till oredlighet, oskicklighet, opålitlighet eller liknöjdhet eller underlåter han att efterkomma de föreskrifter, vederbörande förste kontrollör eller kontrollör-förman honom i tjänsten meddelar, skall förste kontrollören respektive kontrollören-förmannen därom göra anmälan hos kontrollstyrelsen, som äger att vidtaga erforderlig åtgärd.

Bilaga 3.

Till kungl. kontrollstyrelsen.

Anmodad att avgiva yttrande över det av kungl. kontrollstyrelsen uppgjorda förslaget till underdånigt utlåtande angående indragning av förste kontrollörsbefattningarna vid råsockerfabrikerna samt beredande av mera stadigvarande anställning åt vissa kontrollörer vid sockertillverkningen, får jag vördsamt anföra,

att den erfarenhet, jag som förste kontrollör och kontrollör vid sockerbeskattningen förvärvat, hindrar mig att biträda kungl. styrelsens förslag att vid råsockerfabrikerna ersätta förste kontrollören med kontrollörsförmän.

Jag är förvissad om, att kontrollens hindrande inflytande på industriens befogade rörelsefrihet därigenom skulle ökas samt

att kontrollens effektivitet tillika skulle så försvagas, att dess tillförlitlighet kunde riskeras, i all synnerhet sedan även den lokala uppsikt, som avsågs med tillsättande av särskilda inspektörer, blivit ur det slutliga förslaget uteslutet.

Landskrona den 2 december 1918.

Frans Elander.

Bilaga 4.

Vad indragning av förste kontrollörsbefattningarne vid råsockerfabrikerna beträffar, har jag intet att erinra emot att de författningens enliga kompetensvillkoren för den kontrolltjänsteman, som inför tillverkaren skall företräda statens intressen, säukes så, att kontrollör, som gjort sig känd för duglighet och i övrigt är därtill lämplig, kan av kungl. kontrollstyrelsen förordnas att utöva det förmanskap, som, enligt min åsikt, bör finnas vid varje råsockerfabrik över kontrollpersonalen därstädes.

Att omlägga kontrollarbetet så, att förmanskapet skulle utövas av en i tjänstgöringsförhållanden med övriga kontrollörer likställd person, kan jag, med den erfarenhet jag inhämtat från 15-årig tjänstgöring i såväl sockerbeskattningen som dessförinnan i sockerbolagets tjänst, samt med den omtanke jag anser mig skyldig ägna ett effektivt kontrollarbete, ej förorda.

Den föreslagna ökningen av arvudet från 8 till 9 kronor per dag till den kontrollör, som vid råsockerfabrik tillika skulle vara kontrollörförman, anser jag för lågt tilltagen, helst som den av de sakkunniga, som företrätt kontrollörernas intressen, vid ett kommittésammanträde framställt yrkande på höjning av kontrollörernas arvode från 8 till 10 kronor per dag. Med tanke på att det föreslagna ökade arvudet till den kontrollör, som vid råsockerfabrik tillika skulle vara kontrollörförman, inom kort tid skall visa sig vara för lågt tilltaget, anser jag, att, med bibehållandet av samma effektivitet som hittills, den ekonomiska inbesparingen blir så obetydlig, att enda skillnaden emot nuvarande anordning blir, att förste kontrollören vid råsockerfabrik kommer att benämnas kontrollörförman.

Vad beträffar frågan om beredande av mera stadigvarande anställning åt vissa kontrollörer vid sockerbeskattningen, så kan, enligt min uppfattning, denna fråga ej lösas nöjaktigt så länge statsmakterna anse, att befattningarne äro tillfälliga. De åtgärder, som kungl. kontrollstyrelsen vidtagit för att hjälpa kontrollpersonalen vid de tillfällena, då raffinaderi nedlagts, anser jag värd allas erkännande. Med hänsyn

till världskrigets avslutande samt den på grund härav i utsikt ställda snara, fullständiga raffineringen av råsockret giver mig den *bestämde* uppfattningen, att, med de ökade arbetstillfällena, som härav bliva en följd, samt under förutsättning att kungl. kontrollstyrelsen framdeles ensam har rättigheten att förordna samtliga kontrolltjänstemän, de berättigade existensanspråk, som kontrollpersonalen vid sockerbeskattningen kunna fordra, även skola, utan vidtagande av några vidare åtgärder, kunna uppfyllas.

Den av tillverkaren författningsenliga skyldigheten att tillhandahålla kost åt kontrolltjänsteman, som det önskar, mot en ersättning av en krona femtio öre per dag, hade jag vad raffinaderierna beträffar, gärna sett utbytt mot den förmånen att åtnjuta dyrortstillägg, när jag anser, att tillverkaren och kontrollpersonalen ej böra hava något gemensamt, som kan giva anledning till beroende av varandra.

Tanto sockerfabrik, Stockholm den 2 december 1918.

Hans Kihlgren.
Förste kontrollör.

Bilaga 5.*Till kungl. kontrollstyrelsen, Stockholm.*

Undertecknad, som av kungl. kontrollstyrelsen tillkallats att såsom sakkunnig deltaga i den utredning angående 1:ste kontrollörernas och kontrollörernas vid sockerbeskattningen anställnings-, tjänstgörings- och avlöningsförhållanden, vilka kungl. kontrollstyrelsen enligt nådigt brev av den 5 juli 1918 bemyndigats utföra, har, sedan detta arbete slutförts inom nämnda styrelse, lämnats tillfälle taga del av det sålunda upprättade förslaget samt anmodats att däröver avgiva yttrande.

Med anledning därav vågar jag mig uttala följande:

Sedan jag noggrant genomgått föreliggande förslag i ärendet, upprättat av kungl. kontrollstyrelsen, har jag funnit, att detsamma är fotat på full rättvisa samt praktiskt genomförbart och på ett betryggande sätt ordnat för kontrollörerna till det bättre. Förslaget är vidare, med undantag av de inlägg jag här nedan kommer att anföra, i full överensstämmelse med de åsikter och praktiska erfarenheter, som jag genom mångårig tjänst inom sockerkontrollen noggrant inhämtat, och som jag såsom tillkallad sakkunnig vågat framlägga inom kungl. kontrollstyrelsen och vilka förslag av nämnda styrelse beaktats.

Då kungl. kontrollstyrelsen uti föreliggande förslag å fol. 33 anför, att kontrollstyrelsen anser, att hela anordningen med avgivandet av förslag till kontrollörs utnämning, såvitt angår råsockerkontrollörerna, torde *saklöst bortfalla*, vågar jag mig på grund av de påstötningar, som gjorts från kontrollörshåll, framställa önskvärdheten av att den makt, som innehafts av 1:ste kontrollörerna vid sockerraffinaderierna med avseende på upprättandet av förslag till kontrollörsutnämning, jämväl torde upphöra samt överflyttas på den utnämmande och kontrollerande myndigheten, varigenom alla kontrollörer, såväl vid råsockerfabrikerna som vid sockerraffinaderierna, bliva jämställda i det fallet. Då i regel kontrollörerna år efter år bliva förordnade till samma befattningar, för så vitt de oklanderligt skött sin tjänst, torde icke några större svårig-

heter uppstå genom denna anordning. Begår någon kontrollör fel uti tjänsten, som böra beivras, har ju vederbörande 1:ste kontrollör paragraf 32 i Kungl. Maj:ts nådiga ordningsstadga att tillgå.

Angående kungl. kontrollstyrelsens förslag om sänkandet av åldersgränsen för kontrollörs anställning från 70—67 år, får jag på grund av vunna erfarenheter och utan att vidare motivera framställningen uttala önskvärdheten av att samma bestämmelser må bli gällande för 1:ste kontrollörerna vid sockerraffinaderierna, — för övrigt en rättvis framställning.

Dyrtidens verkningar under dessa hårda tider hava för kontrollörerna varit ytterst kännbara och gjort djupa ingrepp i de ekonomiska förhållanden, som därigenom undergrävts, särskilt för dem av kontrollörerna som icke haft annan inkomst än den sockerkontrollen ger dem. Behovet av förbättring i kontrollörernas ekonomiska förhållanden har under dessa fyra hårda år allt mer och mer framträtt. Då i föreliggande förslag denna fråga icke upptagits, vågar jag mig endast göra en vördsam framställning, åtföljd av ett överlämnande av frågan till den undersökning och den verkan det hava kan.

Malmö den 2 december 1918.

Vördsamt
N. Fr. Nybergh,
 kontrollör.

Utdrag ur protokollet, hållet hos kungl. kontrollstyrelsen den 6 december 1918.

Närvarande: överdirektör ZETHELIUS samt ledamöterna LAGERGREN och ARNELL.

S. D. Anmälades av den sistnämnde Kungl. Maj:ts remiss nr 623 av den 25 juni 1917, varigenom kontrollstyrelsen anbefallts att verkställa i riksdagens skrivelse den 13 juni 1917 (nr 259) begärd utredning angående dels inskränkning av antalet förste kontrollörer vid sockertillverkningen dels beredande av mera stadigvarande anställning åt sådana kontrollörer vid sockertillverkningen, som vore äldre i tjänst eller vore för sin utkomst helt beroende av sitt arbete vid sockerkontrollen; och skulle kontrollstyrelsen till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Den av sådan anledning verkställda utredningen förelåg nu sammanfattad i ett förslag till underdånigt utlåtande, som utarbetats inom styrelsen; och beslöt styrelsen att, i överensstämmelse med omförmälda förslag, såsom svar på remissen avlåta det utlåtande, som registraturet utvisar.

Mot beslutet i vissa avseenden anmälde ledamöterna, var för sig, skiljaktiga meningar.

Föredraganden, ledamoten *Arnell* yttrade:

»Då jag deltagit i de föregående yttranden, som kontrollstyrelsen avgivit angående motionärens förslag (motion nr 152 1912 och nr 131 1913) att inskränka antalet förste kontrollörsbefattningar, och icke funnit anledning frångå vad i dessa yttranden anförts mot förslaget, så vill jag, då motion i samma syfte väckts för tredje gången och då kontrollstyrelsen nu ansett sig böra tillstyrka densamma, anmäla min från kontrollstyrelsen avvikande mening och i samband därmed göra följande erinringar.

Kontrollstyrelsen föreslår, att förste kontrollörsbefattningarna vid råsockerfabrikerna skola indragas och att i stället en av kontrollörerna

skall, jämte det att han tjänstgör som kontrollör, vara förman för de övriga och fullgöra förste kontrollörens åligganden.

Styrelsen finner visserligen, att det kan vara förenat med en viss olägenhet, att förmannen-kontrollören — när han är i tjänstgöring som kontrollör — icke utan vidare kan lämna sin post, och styrelsen erkänner, att hans egenskap av förman kan under vissa omständigheter nödvändiggöra hans närvaro å annat ställe i fabriken.

Då kontrollstyrelsen tror sig kunna undanrödja dessa olägenheter genom att kontrollören-förmannen, då han måste av någon anledning lämna sin post, tillkallar någon av de övriga vid fabriken tjänstgörande kontrollörerna att tillfälligtvis övertaga hans post, så visar detta, att varken kontrollstyrelsen eller den av de av styrelsen tillkallade sakkunniga, som närmast representerat kontrollörskåren, och vilken är den som vid sakkunniges sammanträde yrkat på ifrågavarande reform, ej äro fullt förtrogna med det sätt, varpå kontrollen vid en råsockerfabrik fungerar. Bemälda sakkunnige har för övrigt själv aldrig tjänstgjort vid råsockerfabrik.

Nu är det emellertid så, att de kontrollörer, som äro i tjänstgöring vare sig på loftet eller vid utlastning eller vid bevakningen av centrifugrummet, icke kunna, utan att i hög grad äventyra kontrollens effektivitet, lämna sin post så länge deras skift varar.

Någon annan än de, som äro i tur att uppehålla den ena eller den andra posten, kan förmannen-kontrollören icke anlita att tillfälligtvis övertaga hans post, utan att den ifrågavarande kontrollörens post tillfälligtvis blir obesatt. Någon av de övriga vid fabriken anställda kontrollörerna kan han icke räkna på, då dessa hava fritid, och den vilja de nog använda på annat sätt än att stå till reds för att avlösa förmannen. En del resa under fritiden till sina närbelägna hem, en del kunna vara upptagna av andra enskilda angelägenheter. Kontrollörsbefattningarna vid en råsockerfabrik äro ju av så tillfällig beskaffenhet, att man ej kan fordra av en person, som anstälts där som kontrollör, att han under tjänstgöringsperioden skall avstå från att under fritid sköta sina enskilda angelägenheter.

Enligt min bestämda uppfattning, vilken även hävdats i kontrollstyrelsens föregående utlåtanden, kan det ej vara förenligt med en god kontroll, att den, som närmast har att svara för kontrollen, skall hava någon skyldighet till bunden tjänstgöring som kontrollör.

Skall det sålunda vara en förman, bör han endast vara förman, och blir då ersättandet av förste kontrollörerna med förmän endast en titel- och kompetensfråga.

Nu har erfarenheten visat, att man i många fall utan olägenhet kunnat giva efter på de i förordningen stipulerade kompetensfordringarne, men kan jag däri icke finna någon anledning att nu sätta ned fordringarna. Det är givetvis bra, särskilt ur disciplinär synpunkt, om de kunna hållas uppe, och Kungl. Maj:t kan ju gent emot dugliga, erfarna och pålitliga kontrollörer utan risk pruta av på kompetensvillkoren.

Beträffande den föreslagna anordningen med förmannen-kontrollören och de betänkligheter, kontrollstyrelsen förut uttalat, att disciplinen skulle slappas, så anser kontrollstyrelsen nu, att faran härför icke torde böra överskattas.

Gent emot denna kontrollstyrelsens nuvarande optimistiska uppfattning är jag i tillfälle att anföra några uttalanden från kontrollörerna själva vid några råsockerfabriker.

När jag under innevarande kampanj började mina inspektionsresor i södra Sverige, ville jag med stöd av den befogenhet, som 10 § i instruktionen för kontrollstyrelsen den 17 december 1909 lämnas ledamot, begagna tillfället att få en uppfattning av kontrollörernas ställning till det föreliggande förslaget, och kvarlämnade jag vid min avresa från de olika fabriker till en av kontrollörerna följande skriftligt uppsatta frågor med begäran, att kontrollörerna skulle skriftligen meddela mig sina åsikter. Frågorna lydte sålunda:

»Har Ni funnit nuvarande anordningen av kontrollen med en förste kontrollör och visst antal kontrollörer olämplig; och skulle Ni anse det i något avseende bättre, om en av kontrollörerna, jämte det han skulle tjänstgöra som sådan, förordnades som förman med skyldighet att fullgöra förste kontrollörs åligganden?»

Från 14 av de 15 råsockerfabriker, jag besökt, hava svar ingått, och äro svaren från 13 av dessa fabriker, representerade av 64 kontrollörer, liktydiga med ett tydligt nej till de framställda frågorna. Vid den 14:e fabriken, Jordberga, med 4 kontrollörer, framhålla kontrollörerna, att förste kontrollörstjänsten utan olägenhet kan bestridas av en såsom förman därtill förordnad kontrollör, men ligger häri ej något direkt svar på de framställda frågorna.

Av svaren må några motiveringar anföras;

1) från Karpalund (4 kontrollörer).

»Indragning av denna befattning skulle säkerligen vara till men för den effektiva kontroll, som nu finnes.

Skulle förste kontrollörstjänst förenas med kontrollörs-tjänst, skulle

säkerligen följden bliva, att någondera tjänsten måste bli lidande av en dylik sammanslagning.»

2) Örtofta (5 kontrollörer).

»Det torde väl näppeligen kunna påvisas, att en grupp arbetspersonal, stor eller liten, och av vad slag det vara må, icke har sin speciella ledare, som bär ansvaret för det hela, och vi ha all anledning förmoda, att kontrolltjänsten ej är av så ringa vikt, att densamma skulle utgöra ett undantag från denna regel.

Även ur ren disciplinär synpunkt skulle ett slopande av förste kontrollörerna bliva till ytterligt men för tjänsten, enär kontrollpersonalen, i likhet med alla övriga kategorier tjänstemän, säkerligen icke alltid kan rekryteras från håll, som vore önskvärt.

Att låta någon av de till ett antal av 5—7 vid en råsockerfabrik placerade kontrollörerna, förutom sin ordinarie tjänst, på samma gång verka som ett slags förman för de övriga, anse vi vara i praktiken outförbart, ty denne förman kan exempelvis efter sin egen nattvakt ej vara i så pass kondition, att han effektivt kan kontrollera övrigas tjänst eller svara för förpassningen m. fl. viktiga angelägenheter, vilka åligga nuvarande förste kontrollörer.

En dylik förmansplacering bland personal med för övrigt likartad tjänstgöring och kanske ävenledes med samma kvalifikationer skulle säkerligen i många fall resultera i oenighet och mellanhavanden av disciplinär art.

Vi måste alltså obetingat ställa oss avvisande emot ett dylikt förslag, av skäl som ovan blivit anförda.»

3) Trälleborg (4 kontrollörer).

»Kontrolltjänsten utan förste kontrollör med en av kontrollörerna såsom förman, med skyldighet för denne att fullgöra förste kontrollörs åliggande, skulle nog bliva lika effektiv, sett från ren tjänstesynpunkt, men andra omständigheter exempelvis den disciplinära sidan av saken m. fl. tala enligt vårt förmenande för bibehållande av nuvarande system.»

4) Svedala (7 kontrollörer).

»Vi anse förste kontrollörsinstitutionens bibehållande nödvändig eller åtminstone önskvärd, ty skulle den s. k. förmannen, jämte egen tjänstgöring i tur med övriga kontrollörer, även sköta förste kontrollörsgöromålen, kunde det ofta hända, att hans närvaro vore nödvändig på två platser samtidigt, t. ex., om förmannen har tjänstgöring på sockerloftet och ingen annan kontrollör har tjänstgöringsskyldighet, vid plombering, verkställande av föreskrivna analyser, tjänsteskrivelsers motta-

gande och besvarande, eller om fabriksledningen skulle begära tillgång till magasin under kronans lås, brytande av plomber m. m.

Dessutom anse vi förste kontrollörsinstitutionens bibehållande önskvärd av rent disciplinära skäl.»

5) Hököpinge (4 kontrollörer).

»Den nuvarande ordningen med förste kontrollör och visst antal kontrollörer anse vi fullt effektiv och obetingat fördelaktigare än en ordning med förman, som skulle samtidigt fullgöra såväl förste kontrollörs som kontrollörs åligganden, vilket utan tvivel skulle medföra slapphet och oreda i kontrollen. Vi vilja därför uttala en önskan att få behålla nuvarande ordning av kontrollen, såsom varande den från kontrollsynpunkt lämpligaste.»

I de övriga skrivelserna inskränka sig kontrollörerna att besvara de framställda frågorna nekande, utan någon fullständigare motivering.

Detta kontrollörernas samstämmiga uttalande mot det av kontrollstyrelsen framlagda förslaget är rätt märkligt, då man betänker, att förslagets genomförande ju alltid komme att medföra en rent ekonomisk fördel för den, som bleve förordnad till förman.

Beträffande dennes gottgörelse med en krona utöver kontrollörsarvodet, så synes den bland de av kontrollstyrelsen tillkallade sakkunniga, som närmast representerat kontrollörskåren, icke heller i denna punkt hava stått i någon närmare kontakt med kontrollörerna, ty jag har funnit allmänna meningen bland kontrollörerna, vara den, att denna gottgörelse är allt för liten.

Skulle kontrollstyrelsens förslag att en förman-kontrollör borde ersätta förste kontrollörerna genomföras, anser jag mig för min del, om kontrollens effektivitet ej skall äventyras, böra yrka på tillsättandet av en kontrollör till vid varje fabrik, och har jag därför icke anledning yttra mig något om den besparing, som enligt kontrollstyrelsens utredning (sid. 38 och 39) skulle åstadkommas genom förste kontrollörsbefattningarnas indragande vid råsockerfabrikerna.

I anledning av kontrollstyrelsens förslag (sid. 45) att nedsätta åldersgränsen för kontrollörs kvarstående i tjänst till 67 år (nu 70 år) och att kontrollör vid sin avgång skulle erhålla viss årlig avskedspremie, alltså pension, vill jag anföra, att några olägenheter icke, såvitt jag vet, yppat sig därav att kontrollörerna fått kvarstå till 70 år, och anser jag, att ett förslag till pensionering av en hel tjänstemannakår även bör åtföljas av utredning angående de pensionsavgifter, som ju böra vara en förutsättning för pensions erhållande.

I detta sammanhang anser jag det hava varit rätt och billigt, om

kontrollstyrelsen även föreslagit en avskedspremie för förste kontrollörer i allmänhet och speciellt för de förste kontrollörer, som kunna bliva avskedade i samband med det nu föreslagna omordnandet av kontrollen.»

Ledamoten *Lagergren* yttrade:

»Beträffande frågan om inskränkning av antalet förste kontrollörer vid sockertillverkningen, vilken fråga väckts i syfte att minska kostnaderna för kontrollen, får jag anföra följande.

Gång efter annan har riksdagen intagit den ståndpunkt, att såsom grundprincip vid det fiskaliska övervakandet över de accispliktiga näringarna, däribland sockertillverkningen, borde uppställas främst fordran på en effektiv kontroll och i andra rummet hänsyn till vinnande av besparing. Detta har även nu uttryckligen angivits såsom en oeftergivlig hållpunkt för den av riksdagen begärda utredningen. Kontrollstyrelsen, som tidigare bestämt avrått från vidtagande av åtgärder i inskränkande riktning, har emellertid nu funnit det av en utav de tillkallade sakkunnige understödda förslaget att ersätta förste kontrollörerna vid råsockerfabrikerna med kontrollörer såsom förmän vara en mycket lämplig anordning, därest det kunde visas, att de göromål, som för närvarande åligga förste kontrollörerna, icke till följd av en sådan förändring skulle komma att utföras på ett mindre tillfredsställande sätt: och har styrelsen därvid kommit till den uppfattningen, att de inom styrelsen anförda invändningarna mot omförmälda förslag grunda sig på att svårigheterna överdrivits. Då emellertid dessa svårigheter, i anslutning till kontrollstyrelsens tidigare uttalanden, på ett övertygande sätt nu ytterligare betonats av den styrelsens tekniska ledamot, vilken sedan mer än tio år haft till särskild uppgift att övervaka kontrollen över sockerbeskattningen och därunder givetvis förvärvat en betydande sakkunskap, tilltror jag mig ej att, för vinnande av en ringa och kanske oviss besparing, tillråda förslaget förverkligande.

Vad angår frågan om beredande av fastare anställning, i mening av årstjänstgöring, åt vissa kontrollörer vid sockertillverkningen må erkännas, att ett dylikt kontrollpersonalens tryggande kan vara nog så önskligt. För uppnående härav har nu föreslagits, att kontrollör (i stället för av länsstyrelsen) skulle förordnas av kontrollstyrelsen, som tillika hade att bestämma hans tjänstgöringsställe och den ordning, vari han skulle inkallas till tjänstgöring. Dessa anordningar äro sannolikt ägnade att medföra enhetlighet och reda.

För genomförande utan dröjsmål av förslaget angående fastare anställning för kontrollörerna vid raffinaderierna har nu emellertid även

ifrågasatts en tvungen avgång vid 67 år och, såsom förutsättning härför, anvisande av en avskedspremie i form av årligt understöd. Frånsett det förhållande att den av kontrollstyrelsen redan påfordrade avgången vid 70 år i flera fall föranlett suppliker till styrelsen, vill det synas, att en sådan nyhet som särskilt årsunderstöd för avgången kontrollör torde komma att möta betänkligheter vid spørsmålet om beviljande av härför erforderliga medel. Kunna dylika utverkas, må ju anordningen, som är av iråkade omständigheter betingad, vara förmånlig för kontrollpersonalen. Syftemålet att bereda mera stadigvarande anställning åt sådana kontrollörer vid sockertillverkningen, som äro äldre i tjänst, står eljest att vinna genom det i kontrollstyrelsens föreliggande utlåtande beskrivna, sedan ett par år tillämpade förfaringsättet med begränsning i tjänstgöringstiden, vilken begränsning, till förmån för de äldre, planmässigt drabbat de senare antagna.

Påfallande är, hurusom från sockerkontrollörerna upprepade klagomål försports över uteblivna tillfällen till tjänstgöring, under det att på ett närliggande område, kontrollen över brännvinstillverkningen, där en stor del av kontrollörerna torde vara lika behövande som sockerkontrollörerna men likvisst på grund av tillverkningens inställande fått vidkännas nödtvungen avstängning från tjänstgöring, inga framställningar avhörts. En förklaring till detta förhållande kan måhända sökas däri, att lagstiftningen på detta område betagit kontrollpersonalen förhoppningar om ständig sysselsättning. Dels är nämligen den allmänna tillverkningstiden inskränkt till sju månader om året ($\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{5}$) dels medges ej längre tjänstgöringstid vid samma bränneri än nio månader under ett tillverkningsår. Endast undantagsvis har brännerikontrollör i allt uppnått detta maximum under de år brännvinstillverkningen var i gång. Den olikhet, som förmenas råda mellan kontrollarbetet vid raffinaderierna, å ena sidan, och vid brännerierna, å andra sidan, i det avseende att sockerkontrollörerna hava viss längre tjänstgöring (8 timmar om dagen i medeltal), utjämnas mer än till fullo av det förhållande, att vid brännerierna den vidlyftiga och maktpåliggande journalföringen påvilar den ensamma, dagligen tillstädeskommande kontrollören, ett åliggande som vid sockerfabrikerna utföres av förste kontrollören. Däremot torde i detta sammanhang ett likställande av sockerkontrollörer och bryggerikontrollörer ej kunna ifrågasättas.

En tidsbegränsning av i allmänhet nio månader, från början vidtagen i sockerlagstiftningen, hade säkerligen förekommit nu bland raffinad-kontrollörerna gängse uppfattning om deras tjänsteställning.»

Härefter anförde överdirektör *Zethelius* följande:

»Vad överingenjör Arnell anført till stöd för den av honom anmälda reservationen giver mig anledning att i förevarande sammanhang göra ett särskilt uttalande.

Överingenjör Arnell har uppenbarligen tillmätt stor betydelse åt den av honom föranstaltade enquêten bland råsockerkontrollörerna. Här emot vill jag framhålla, att denna enquête icke har direkt avseende på förevarande spörsmål utan går helt och hållet på sidan om saken. De till kontrollörerna framställda frågorna avse, huruvida kontrollörerna funnit *den nuvarande anordningen av kontrollen olämplig* och huruvida de skulle anse det i något avseende *bättre*, om en av kontrollörerna förordnades till förman med skyldighet att fullgöra förste kontrollörs äligganden. Denna formulering av frågorna tyder på en missuppfattning av orsakerna till och innebörden av den utav kontrollstyrelsen nu föreslagna anordningen. Varken i de av vederbörande motionär eller av riksdagen uti ämnet gjorde uttalandena eller i det utav kontrollstyrelsen nyss beslutade utlåtandet förekommer nämligen någon antydning om att den *nuvarande anordningen av kontrollen* ansetts *olämplig* eller att den ifrågavarande omorganisationen av kontrollen skulle leda till en i och för sig *bättre* kontroll. På sätt av styrelsens utlåtande noggsamt framgår, har ju frågan om indragning av förste kontrollörsbefattningarna vid råsockerfabrikerna ursprungligen uppkommit av ekonomiska skäl, d. v. s. i syfte att åstadkomma en besparing för statsverket. En annan omständighet, som för kontrollstyrelsen varit av tungt vägande betydelse vid styrelsens ståndpunktstagande till berörda förslag, är den i utlåtandet omförmälda svårigheten att erhålla kompetenta sökande till ifrågavarande förste kontrollörsbefattningar. Då kontrollstyrelsen på grundval av den utredning, som förekommer i utlåtandet, funnit den föreslagna ändrade anordningen *möjlig* att genomföra, har styrelsen av nyss angivna orsaker — det ekonomiska skälet och svårigheten att erhålla lämpliga och kompetenta förste kontrollörer — ansett sig böra biträda förslaget. Vad som i förevarande avseende haft betydelse är, huruvida detta förslag är ägnat att tillgodose behöriga anspråk i fråga om en *fullt effektiv kontroll*; och denna fråga har styrelsen funnit sig kunna besvara jakande.

Vad angår reservantens invändningar mot det i utlåtandet framställda förslaget, att kontrollören-förmannen skulle i vissa fall anlita någon av de övriga vid fabriken tjänstgörande kontrollörerna såsom sin ställföreträdare, vill jag erinra om, att i 13 § 4 mom. av förordningen

angående beskattning av socker förutsättes, att förste kontrollör kan äga en ställföreträdare, varmed helt visst åsyftats person, som tillika har anställning såsom kontrollör vid vederbörande fabrik. Vidare stadgas i 20 § 1 mom. av de utav kontrollstyrelsen meddelade särskilda föreskrifter rörande kontrollen i sockerfabrikerna, att, om förste kontrollören avlägsnar sig från fabriken under dagen, medan arbete där pågår, han bör uppdraga åt någon av de tjänstgörande kontrollörerna att under tiden vara ställföreträdare. Detta stadgande motsvarar det förfarings-sätt, som ansetts böra ifrågakomma, då kontrollör-förman av en eller annan anledning nödgas lämna sin post.»

Ur protokollet:

G. B. Lagergren.